Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...най 1921 оной ...ин 21-нэ гарана | № 176 (15799) | 1981 оной августын 1, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ—ЭРШЭ, ДЭЛИСЭ, ШАНАР!

«ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ ЧАС БҮХЭН ҮНЭТЭЙ ГЭЭШЭ! ХҮДЭЛМЭРИИН НАРИН НЯГТА ЭМХИДХЭЛ ХЭРЭГЭЙ АМЖАЛТЫЕ ШИИДХЭДЭГ. АЖАХЫН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭД БОЛОН МЭРГЭЖЭЛТЭД. ПРОПАГАНДИСТНУУД БА АГИТАТОРНУУД ХҮНҮҮДЭЙ АЖАЛЛАДАГ ГАЗАРТА БАЙХА. ГАРАҺАН АСУУДАЛНУУДЫЕ ТҮРГЭНӨӨР. БҮТЭМЖЭТЭЙГӨӨР ШИИДХЭХЭ, ХҮДЭЛМЭРИИН ДУТАГДАЛНУУДЫЕ УСАДХАХА ГЭЭШЭ ИЛАНГАЯА ШУХАЛА».

(КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон Министрнүүдэй Соведэй хандалгаһаа).

ШАДАЖА АБАБАЛ, ШҮҮХЭБДИ

...жэлдэ тохёолдоһон ...уларилай эрхэ байда... араада абажа, манай ...ынхид үбһэ тэжээл ...алгын хүдэлмэрие хэ... хэзээнэйхиһээ эмхитэй ...ар, эршэтэй шангаар ...лха гэжэ оролдоно.

...талаар үнгэрһэн жэ... алдуу эндүүе хараа... абажа, нэгэдэхеэр, үбһэ ...алгадаа урдынхиһаа һу... эртэ орообди. Түрүү... ээлжээндэ Сэлэнгэ мү... арал дээгүүрхи. Бай... эрье шадархи уһа на... газарай ногоо сабша... һэмди. Хоёрдо..., зарим отделенинүүд нё... сабшалангай ногоон ... ургаг гэжэ хүлеэһээр, ... машина техни... олоор табяагүй байгаад, ... сабшалангай ногооe ... сабшажа хүшэ хүрэнгүй ... уулаа һэн. Энэ жэлдэ ... юумэн болохо ёһогүй. ... адууһа малда ... үбһэ тэжээл шадаал ... элбэг ехээр. эрхим ша... айгаар бэлэдхэхын тула ... хүсэ шадалаа, хамаг ... боломжоёо элсүүлхэ гэ... КПСС-эй обкомой. Бу... АССР-эй Верховно ... Президиумэй, рес... Министрнүүдэй ... хандалга соо заагдаһан. Манай ажахын үбһэ... звенонуудта, бригада..., нүүдтэ. хаа хаанагүй ... хандалга зүбшэн хэлсэг... Энээндэ харюу болгон, ...гөө арга боломжо..., нөөсэнүүдые үшөө ... хаража үзөөбди. Тэрэ... олонхи звенонууд үб... тэжээл бэлэдхэхэ талаар ... абаһан уялгата дааба... дахин хаража үзөөд, ... шэнэлжэ, бүрин дээ... гдэһэн социалис уял... абана.

Манай шубуунай фабрика ... үбэлжэлгын үедэ мал... хүсэд хүрэхэ үбһэ то... бэлэдхэхын тула бүхы... 40,4 мянга үлүүтэй ... үбһэ һүрилжэ абаха, ... шахуу тонно сенаж, ... тонно силос дараха, ... тонно витаминтай ногоо... гурил бэлэдхэхэ зорил.... Бүхыдөө тэжээл нё... онойхиһоо зарим тэды ... абтаха болоно.

... тоонууд милл таама... абтаагүй. Совхозой ...шад, мэргэжэлтэд, хү... бэрилэгшэд хаанахи га... хэды шэнээн үбһэ ногоон хуряагдахаб, урдань сабшагдадаггүй газар үшөө хаагуур бииб, тэрэнэй ургасые хайшан гээд абахабибди гэжэ хуу тодорхойлһон бэеэрээ иимэ түсэб урдаа табяа гэээшэ. Гадна һүүлэй үедэ оройһон элбэг уһатай хура бороо сабшалангай, тэжээлэй ургамалнуудайшье ургасые хараа байса һайжаруулба. Тиимэһээ урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэхэ арга боломжо манда бии.

Үбһэ хуряалгын түрүүшын үдэрһөө отделени, бригадануудта хамта гол түлэб оньһожоруулагдаһан 9 звено хүдэлнэ. Ондоогоор хэлэбэл, звенонуудта 170 шахуу хүн, 56 трактор үбһэ сабшалга, хуряалгада үдэр бүри ажаллана. Энээнһээ гадна сельскэ Соведүүдэй үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн үбгэд, хүгшэд, үхибүүдһээ, шефскэ, организацинуудай хүдэлмэришэдһээ бүридэһэн хэдэн звено уһа намагай заха, арал тохойгоор үбһэ сабшажа абана, набшаһа намаа бэлэдхэнэ.

Байгша ондо бүхы үбһэ тэжээлые айхабтар наринаар бүридхэжэ, һайнаар шэгнэжэ, шанарыень зүбөөр тодорхойлжо абаха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдана. Жэшээнь, гол сабшалан дээрэһээ абаһан үбһэнэйнгөө 80 процентһээ бага бэшыень хуряажа абаһаар фермэ, комплекснүүдай хажууда, малай үбэлжэхэ газарта зөөжэ һурилхэбди. Тингэхын тула үбһэ ехээр ашажа, шэрэхэ түсгаар үндэр болгогдоһон хоорботой тракторай тэргэнүүдые бэлдээ, заримыень автомашинада тодхообди. Иимэ тэргэдэ нэгэ доро 15—16 центнер үбһэ ашаха аргатай юм. Мүнөө 5 мянга үлүүтэй центнер үбһэн фермэнүүдэй хажууда зөөгдэжэ сомогдоо. Энээнэй ашаар үбһэн гээлтэгүйгөөр сэбэрээр абтана, тоо бүридхэлынь зүбөөр хэгдэнэ.

Үнэндөө, дээрэ хэлэгдэгшэһээ үшөө ехэ үбһэ абаал байха һэмди. Теэд һүүлэй үеын хура бороо хуряалгые һаатуулаа.

Үбһэшэдэй звенонуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Василий Евграфович Нечкинэй хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдаһан звено түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр түрүүшын 800 центнер үбһэ һүрилөө. Александр Александрович Новосельцев, Геннадий Михайлович Власов гэгшэдэй даадаг звенонууд Сэлэнгэ мүрэнэй арал дээгүүр гол түлэб гар хажуураар, морин косилкаар сабшажа. тус тустаа 500—600 центнер үбһэ сомоо. Эдэнтэй хамта манай шефүүд — Тимлюйн цементын заводой хүдэлмэришэд машинист П. К. Брельгинэй хүтэлбэри доро баһа нэгэ звено болоод үбһэ сабшажа, хуряажа абанхай. Шефүүднай манда 1800 центнер үбһэ бэлэдхэжэ үгэхэбди гэжэ мэдүүлэнхэй.

Модо бургааһанай намаа набша, жэжэ мүшэрөөр. хээрын халаахай. ногоогоор витаминтай ногооной гурил түлэг гаргажа байнабди. АВМ-0,65 түхэлэй гурбан агрегат таһалгаряагүй хүдэлгэгдэнэ. Түрүүшын 170 тонно витаминтай ногооной гурил складта оруулагдаа. Илангаяа механизаторнууд И. В. Окишев, Н. М. Бурлаков гэгшэдэй хүдэлдэг агрегат һайн бүтээсэ түйлана. Нигээд удаахагүй эртэ таригдаһан горох, обёосой холисо ногоо сабшажа. сенаж даража эхилхэмнай.

Фабрикын дирекци, партком, рабочком, мэргэжэлтэд нютагай сельскэ Соведүүдтэй хамта хүн зониие энэ харюусалгатай кампанида үргэнөөр хабаадуулха, мүн һайнаар хүдэлжэ, эрхим үрэ дүн түйлаһан звено, түрүүшүүлые урмашуулха хэмжээнүүдые хараалаад, тэдэнээ бэелүүлжэ байна. Бригада, звено бүхэндэ суглаануудые үнгэргэжэ, бүхы ушар байдалые ойлгуулжа, үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдөөбди. Илангаяа үбһэшэдэй ажалай түлөөһэнэй гурим, нэмэлтэ түлбэри тухайнь хэлэжэ үгөөбди. Бүхы тэжээлээ һайн шанартайгаар бэлэдхэхын тула звено, бригада бүхэндэ арадай хиналтын пост бии болгогдоо.

Хяагтын районой Худэриин совхозой хүдэлмэришэдэй, Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй жэшээгээр хүдэлжэ, адууһа малдаа хүсэд хүрэхэ, һайн шанартай үбһэ тэжээл бэлэдхэхын тула бүхы хүсэеэ зорюулха, габшагай шангаар хүдэлхэбди гэжэ манай фабрикын ажалшад мэдүүлнэ.

А. ФИРСОВ.
Кабанскын шубуунай фабрикын ахамад экономист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус ажахын үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһан В. Е. Нечкинэй звеногойхид үдын забһарлалгын үедэ.
М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

УЬАЛЬНАЙ АШААР

Үнгэрһэн июнь, июль һарада өөдтэй шииг нойтон ороогүй байжа, районой олонхи ажахынуудай сабшалан ган гасуурта дайрагдаа.

Гэбэшье бүхы арга боломжо, хүсэ шадалаа элсүүлжэ, сабшалангаа һайнаар уһалһанай ашаар Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид мүнөө үбһэ ногооной яһала ехэ ургаса абажа байна. Колхозой лутоводууд бүхы уһалагдадаг сабшалангаа хоёр дахин ундалуулаа юм. Илангаяа бэрхэ луговодууд Ширап Жугдуржапович Очиров, Макар Петрович Федотов, Александр Маркелович Ефимов гэгшэдэй уһалһан газарһаа гектарай 30 центнер хүрэтэр үбһэн абтахаар байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ нүхэр Федотовой звено Казачий гэжэ газарта илангаяа һайнаар хүдэлнэ. Арбан хүнһөө бүридэһэн энэ звено өөһэдын техникэтэйшье һаа, хура бороотой үедэ үбһөө гар хажуураар бага-бага сабшаад, тэрэнээ түргэн хатаажа хуряана. Звеногой гэшүүд бүхы 170 гектар газарайнгаа гектар бүриһөө 24 центнер үбһэ абаха зорилготой.

Баруун Тохойдо А. М. Ефимовэй звеногой гэшүүд баһал эмхитэйгээр хүдэлжэ, 4000 центнер үбһэ абаха түсэбөө заатагүй дүүргэхэбди гэжэ мэдүүлнэ.

Колхоз энэ жэлдэ хамта 35 мянган центнерһээ бага бэшэ үбһэ абаха түсэбөө дүүргэхэ аргатай. Тус ажахы урданьшье ган гасуур болоһон эрхэ байдалда бусадһаа хэзээдэ ехэ үбһэ абажа шададагаа үшөө дахин харууллба

Н. НАМСАРАЕВ.
манай корр.
Сэлэнгын район

ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭХЭ

Мухар-Шэбэрэй 3-дахи ДРСУ-гай коллектив КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй республикын колхозникүүдтэ, совхозууд болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, бүхы ажалшадта хандаһан хандалгые хамтынгаа суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээд, дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаба. Уялгаар хараалагдаһанай ёһоор, тэдэнэр 160 центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэхээр зорижоо. Тиихын тула арба-арбан хүнһөө бүридэһэн 2 звено байгуулаа. Нэгыень — парторганизациин секретарь С. С. Фетисов, нүгөөдыень ахамад инженер В. А. Терентьев гэгшэд ударидана.

Эдэ звенонуудай хүдэлжэ эхилһэн «Родина», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта 74 центнер халаахай. үрмэдэһэ, ногоо АВМ-дэ асараад байна. Звено бүхэн үдэр бүри 17—18 центнер тэжээл ниитын малда бэлдэнэ. Эдэнэр абаһан уялгаяа августын 5 болотор дүрбэ дахин үлүүлэн дүүргэхэ гэхэ гү, али 650—700 центнер тэжээл бэлэдхэхэ байна.

Б. ЖАМБАЛОВ.

ҺОГООБОРИШЬЕ ҮЛӨӨНГҮЙ

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлһээ эхилэн хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгээр абажа гүрэндэ худалдахаар хараалһан Улаан-Үдын районой «8-ое Марта» колхозой гэшүүд нэн түрүүлэн ниитынгээ адууһа малые тэжээлээр гүйсэд хангаха гэһэн зорилго табяа бэлэй. Тиигэжэ хабартаа бүхы сабшалангаа горхоной уһаар, мүн бүлүүр станцяар ундалуулхаһаа гадна, наг шэбхэ горитойгоор гаргажа, минеральна үтэгжүүлгэ оруулһан байха.

Ган гасуурай бэрхэшээлые зайсуулжа, дабажа гарахын тула тус колхозой гэшүүд мүнөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдоно. Эндэ үбһэшэдэй нэгэ звено эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэр Түхэрезнэй 140 гектар сабшалангай ногооной ургаса хуряажа абаха зорилготой юм.

Дурсагдагша ажахын Иннокентий Романович Торгашинай хүтэлбэрилдэг звенодо гурбан трактор даалгагданхай. Бүхыдөө эндэ найман хүн ажаллана.

—Бидэ сабшалангайнгаа ургасые хуряажа эхилһээр һаянайбди. Мүнөө 20-ёод гектарай ногоон сабшагдажа, түрүүшын зуу гаран центнер үбһэн һүрилэгдөө. Уридшалан тодорхойлходо, гектарай найман центнер үбһэн абтана. Энэмнай бага гээшэ. Манай ажахы байгша ондо 33 мянган центнер элдэб зүйлэй тэжээл нөөсэлхэ түсэбтэй. Мүнөө хура бороогой орожо захалбал, тарилгамнай заһаржа, юу хээн ургахал аабза гэжэ найданабди,— гэжэ Иннокентий Торгашин байдалаа тон зүбөөр сэгнэн тайлбарилна.

Түсэбөөр хараалагдаһан тэжээлээ заабол суглуулжа нөөсэлхын тула эндэхид набша намаа бэлэдхэхэ хүдэлмэрее үдэрһөө үдэртэ үргэнөөр ябуулна. Тус колхоздо шефскэ туһаламжа үзүүлдэг Улаан-Үдын авиазаводой хүдэлмэришэд ерэнхэй. Арбан дүрбэн хүнһөө бүридэһэн заводой түлөөлэгшэдэй бригада 130 гаран центнер набша намаа отолжо, малай байрануудта абаашаад, һүүдэр газарта үлгэжэ хатаана.

Даалгагдаһан сабшалангайнгаа ногооe һогооборишье үлөөнгүй суглуулжа, һайн шанартайгаар нөөсэлөөд, ойн соорхойдо, уһа голой эрьедэ ургаһан элдэб үрмэдэһэ, шаралза, хүлһа, ожорһо бултыень сабшаха зорилготой.

Энэ колхозой үбһэшэд, механизаторнууд гансашье үнгэрһэн жэлнүүдэй бэрхэшээлнүүдһээ бэшэ, мүн малай тэжээл шанартайгаар, ехээр бэлэдхэхээр республика дотороо үүсхэл гаргаһан Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй, Хяагтын районой Худэриин совхозой хүдэлмэришэдэй, Яруунын районой Эгэтын, Баргажанай районой Һүбын, Хяагтын районой Худэриин сомоной болон сельскэ Соведүүдэй уряануудтай танилсажа, тобшолол хэжэ, иимэ зорилго хараалаа гээшэ. Эдэнэй дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад байхадань КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум, республикын Министрнүүдэй Совет колхозникүүдтэ, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, республикын бүхы ажалшадта нэмэл бэшэгээр хандажа, эдэбхи үүсхэлыень бүри бадаруулаа. Мүнөө тус колхозой гэшүүд энэ хандалгадань харюу болгон, сагай уларилай ушаруулһан бэрхэшээлые дабажа, ниитынгээ адууһа малда шэмэ шанартай тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэжэ абахые хүсэнэ гэжэ тэмдэглэмээр.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани

«Республикын хүн зониие транспортаар хангалгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» 1980 оной мартын 20-до батлан абтаһан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоолые Буряадай транспортна управлениин ямараар дүүргэжэ байһан тухай асуудал Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани дээрэ хэлсэгдэбэ.

Энэ асуудалаар Буряадай транспортна управлениин начальник В. Н. Инкеев тоосоо.

Республикын транспортна управлени КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоолые хүтэлбэри болгон, хүн зониие транспортаар хангаха асуудалда һүүлэй үедэ анхаралаа ехээр хандуулдаг болоо гэжэ тэмдэглэбэ.

Тус управлени 1980 онойнгоо түсэбые 100,2 процент, 1981 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбые 100,3 процент дүүргэһэн байна. Энэ хугасаа соо шэнэ 12 маршрут нээгдээ. Автобусуудай ябаһан маршрудые хинажа байха хахад автомат системэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 80 таксомотор дээрэ диспетчернүүдтэй хөөрэлдэхэ радио-холбоон байгуулагданхай. Пассажирнуудые зөөдэг бүхы предприятинуудта бригадна онол нэбтэрүүлэгдэнэ, пассажирнуудые һайнаар хангахын түлөө социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй.

Тэгэтэй хамта хүнүүдые зөөхэ, автобусуудые ашаглаха, автобусуудаа саг болзортоо рейсдэ гаргаха, хүн зониие хангалгын шанар һайжаруулха хэрэгтэ дутагдалнууд илангаяа олон.

Автотранспортна предприятинуудые кадрнуудаар хангаха тушаа асуудал мүртэй һайнаар шиидхэгдэнэгүй. Автотранспортын техническэ харууһалга, жолоошодой дунда ажалай журам һайжаруулха талаар автотранспортна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд управлениин зүгһөө абтанагүй гэжэ заагдаба.

Энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо В. П. Убеев, республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо С. М. Хабалов болон бусад хабаадалсажа, транспортын хүдэлмэрие һайжаруулха тушаа һанамжа, дурадхалнуудые оруулбад.

* * *

Удаань Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй элүүрые хамгаалгын, социальна хангалгын талаар, мүн эхэнэрнүүдэй ажал ба һуудал байдал, эхын ба үхибүүнэй эрхые хамгаалха асуудалнуудые эрхилдэг саг үргэлжын комиссинуудай дурадхалнуудые республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын ямараар бэелүүлдэг тухай асуудал хаража үзэгдэбэ.

Республикын элүүрые хамгаалгын министр Л. Д. Мадыева энэ асуудал тушаа үгэ хэлэбэ. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэнэр К. П. Альцман, И. А. Антакшинова гэгшэд нэмэлтэ элидхэлнүүдые хэбэ.

Һүүлэй табан жэлэй туршада Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай зүгһөө 23 дурадхал Элүүрые хамгаалгын министерствэдэ оруулагдаһан юм.

Эмнэлгын эмхи зургаанууд материально-техническэ үндэһэ һуурине бэхижүүлхэ, кадрнуудаар хангаха, эхэнүүд болон үхибүүдэй бэеын элүүрые хамгаалгые саашадань һайжаруулха тушаа Элүүрые хамгаалгын министерство саг үргэлжын комиссинуудай туһаламжаар шухала хэмжээнүүдые абаһан байна. Гэбэшье Элүүрые хамгаалгын министерствын хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии байһаар гэжэ заседани дээрэ тэмдэглээд, тэдэнээ усадхахыень дурадхаба.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семёнов үгэ хэлээ.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

ВЦСПС-эй ПЛЕНУМ

Ажалшадай бэшэгүүд болон дурадхалнуудтай хүдэлмэри ябуулха гээшэ профсоюзуудай ажал ябуулгын шухала участок, олониитэтэй холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ нүлөө ехэтэй арга нүхэсэл болоно гэжэ ВЦСПС-эй июлиин 29-дэ Москвада дүүрэһэн пленум дээрэ тэмдэглэгдээ.

КПСС-эй XXVI съездын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, энэ хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха хэмжээнүүд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай бэшэгэй таһагые даагша Б. П. Яковлев пленум дээрэ үгэ хэлэбэ.

Пленум эмхидхэлэй асуудалые шиидхээ. В. П. Провоторов, И. И. Гладкий ВЦСПС-эй секретарьнараар һунгагдаба.

(ТАСС).

КОРЕЙ АРАДТАЙ ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЭ

Урда Корейһээ гадаадын сэрэгүүдые гаргахын, эб найрамдалта демократическа үндэһэ һуури дээрэ ороноо нэгэдүүлхын түлөө корей арадай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэлгын һара июлиин 27-до Советскэ Союзда дүүрэбэ.

Совет олониитын түлөөлэгшэдэй митингнүүд, суглаанууд Москвада, Алма-Атада, Владивостогто, Хабаровскда, Эрхүүдэ, Благовещенскдэ, ороной бусад хото городууд болон һуурин тосхонуудта болобо. Республикын дотоодын хэрэгүүдтэ империалис хамааралсалгые болюулха тухай КНДР-эй үнэн зүб эрилтэнүүдые дэмжэжэ байһан тухайдаа үгэ хэлэгшэд мэдүүлээ. Совет хүнүүд КНДР-тэй холбоо барисаагаа гүнзэгырүүлэн хүгжөөхые оролдоно гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ тэмдэглэгдээ һэн гээд тэдэ зааһан байна.

КНДР-эй мүнөөнэй байдал, социализм байгуулгада тэрэнэй түйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэһэн выставкэнүүд эмхидхэгдэһэн байгаа. Корейн кинематографистнуудай зохёон буулгаһан фильмүүд харуулагдаба.

Корей-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегаци энэ һарада хабаадалсаа.

(ТАСС).

ХУРЯАЛГЫН ХАЛУУН ХАҺА

Бүхы ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын, ургамалай продукциие найдамтайгаар хамгаалхын тула хүдөөгэй ажалшад ехэ оролдолго гаргажа байна. СССР-эй Центральна статистическэ управлениин июлиин 27-ной баримта мэдээнүүдэй ёһоор, орон доторнай 35 миллионһоо үлүү гектар дээрэһээ ороoһото, ороoһото-бобово ургамалнууд (кукуруза оруулалсангүй) хадагдаа, 28,7 миллион гектарай таряан сохигдоо. Энэнь хадагдаһан талмайн 82 процент болоно.

Үнгэрһэн долоон хоногой турша соо 14 миллион гектар дээрэһээ таряан хуряагдаа, энэнь урда неделиинхиһээ 6 миллион гектараар үлүү болоно. Эршээ дээшэлүүлһэнэй, ургаса хуряалгын хүдэлмэрие үргэдхэһэнэй ашаар иимэ ургалта түйлагдаһан байха юм. Бүхы союзна республиканүүдай таряалан дээрэ ургаса хуряалга эхилээ. Түбэй-Хара хүрьһэтэ зонын, Хара бэшэ хүрьһэтэ зонын ажахынууд ороoһото ургамалнуудаа хуряажа байна.

Сагай уларилай халуун байһан дээрэһээ үргэн нэлэнхы газар дайдада таригдаһан ороoһото ургамалнууд түргөөр эдеэшэжэ байна. Зарим областьнуудта шэниисэ, ешмээн болон хара таряан нэгэн доро эдеэшээ. Иимэ байдалда хуряалга-зөөлгын отрядуудта бии байһан бүхы оньһон техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэ амжалта түйлаха арга олгоно. Кубань болон Ставрополиин таряашадай хүдэлмэриин эмхидхэлэй дүй дүршэл хаа хаанагүй хэрэглэгдэнэ. Ростовско областиин, Украинын урда хубиин комбайнернуудай түрүү звенонууд габшагай ажалай үльгэр жэшээ харуулагдана. Эндэ ургаса хуряалга дүүрэжэ байна.

Колхоз, совхозуудай ажалшад тоогууд дээрэһээ ороoһо таряагаа элеваторнуудта зөөнэ. Кубаниин таряашад хоёр миллионһоо үлүү тонно ороoһо гүрэнэй амбаарта хааба. Энээнэй ехэнхи хубинь шэлдэн хатуу, үнэтэ сортын шэниисэ юм.

Урда Поволжиин полинууд дээрэһээ эрхим шанартай ороoһон адхарна. Түбэй-Хара хүрьһэтэ зонодо, Хойто Белоруссида, Прибалтикада таряашад эгээл үнэтэ шухаг сортын ешмээн хуряажа абалгада анхаралаа ехээр хандуулна.

Намар таригдаһан газарһаа, мүн дахин таригдаха талмайнууд дээрэһээ таряашад ургасаяа түрүүлэн хадажа абана. Хүдэлмэрез поточно аргаар эмхидхэлгэ ерээдүйн ургасада полиёо саг соонь бэлдэхэ, малай тэжээлэй нөөсэнүүдые ехэдхэхын тула һолоомо болон мэхииньень сүм хуряажа абаха арга олгоно.

Элбэг тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ таряашадай, тэжээл суглуулагшадай хамтын оролдолго болоно. Ажахынуудай тусхай шэглэлтэй подразделенинүүд таряа хуряажа сохихотоёо хамта элбэг хүрэхэ ногоон тэжээл бэлэдхэнэ.

СССР-эй Центральна статистическэ управлениин июлиин 27-ной мэдээнэй ёһоор, бүхы орон доторнай 58,3 миллион гектарһаа таримал болон хээрын ногоон сабшагдажа абтаһан байна. Тэрэнь нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо, 5 миллион гектараар үлүү ехэ байна. 43,6 миллион тонно үбһэн бэлэдхэгдээ, 43 миллионһоо үлүү тонно сенаж дарагдаа, 3,9 миллион тонно ногооной гурил болон бусад хатаагдаһан тэжээл бэлэдхэгдээ. Силос дараха 22 миллион шахуу тонно набша намаа сабшагдажа, тэрээнһээ 9,2 миллион шахуу тонно силос дарагдаа.

Элдэб эрхэ байдалда таряашад малай тэжээл бэлэдхэхэ ушартай болоно. Ороной баруун хубида бороо хурын хүдэлмэридэ ехэ һаад тойбо татахадань, харин урда ба түбэй районуудта удаан саг соо наратай сэлмэг үдэрнүүд оршожо байнхай. Эрхим шанартай тэжээл бэлэдхэхын тула колхоз, совхозууд бүхы арга нөөсэнүүдээ хэрэглэнэ. Шанаржуулан һайжаруулагдаһан газарые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгэдэ онсо анхаралаа хандуулна. Таряалан болон сабшалангайнгаа газарые түхэреэн сүүдхэдээ үһалдаг, нэмэлтэ тэжээл оруулдаг ажахынууд үндэр баян ургасын түлөө тэмсэнэ гээшэ.

(ТАСС).

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ЕХЭ ҺҮН—МАНАЙ ОРОЛДОСОҺОО

Манай колхозой һү һаалиин коллектив байгша оной июнь һарын эхин багаар арбан нэгэдэхи табан жэлдэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ болон бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ талаар Яруунын районой «Коммунизм» колхозой, Зэдын районой Оёорой совхозой малшад болон мэргэжэлтэдэй республика дотор гаргаһан үүсхэлые һайшаан дэмжээд, 1981 оной зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр һааха ба тэрэниие гүрэндэ һайн шанартайгаар худалдаха гэһэн уряатайгаар районойнгоо һаалишад, үхэршэд болон зооветмэргэжэлтэдтэ хандаһан юм. Энэ уряагай ёһоор зунай дүрбэн һарын туршада бүхы колхозоороо һаамхай үнеэн бүриһөө 900 килограмм һү һаажа, тэрэнэйнгээ 90 процентыень 1-дэхи сортоор тушааха зорилго урдаа табяа һэмди.

Мүнөө Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой Таблангуудай һү һаалиин фермын малшад һүнэйнгөө һаам дээшэлүүлхэ талаар яһала амжалта түйлажа байна. Түрүүшын хахад жэлэй туршада һаалишаднай фермээрээ һаамхай үнеэн бүриһөө 1211 килограмм гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 280 килограммаар ехэ һү һаагаа. Энэ хадаа манай һаалишадай эрид нэтэрүү оролдосо гаргажа хүдэлһэнэйнь гэршэ болоно.

Байгша оной июль һарада һүнэймнай һаам улам бүри дээшэлээ. Фермынгээ 77 үнеэнэй толгой бүриһөө үдэртэ 11—12 килограмм һү һаанабди. Тиимэһээ бидэ зунай дүрбэн һарын туршада фермээрээ үнеэн бүриһөө 1160 килограмм һү абаха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгаяа дүүргэхэ арга боломжотойбди.

Манай һаалишадай дунда өөһэдын түрүүшүүл яһала олон. Үнинэй һаалишад С-Д. Ж. Жамбалова, Я. Б. Садыева гэгшэд эрхим дүнгүүдые түйлана. Һүүлшынхинь пенсидэ гаранхайшье һаа, колхозойнгоо «һүн далай» салгидуулжал ябана бшуу. Һаалишад Галина Хадыкова, Тогмид Багатуева болон Зоя Сыдеева гэгшэд энэ жэлэй 6 һара соо үнеэн бүриһөө 1200 — 1300 килограмм һү һаагаа.

Мүнөө бидэ Хуурлиг гэжэ газарта зуһажа байнабди. Һүүлэй үедэ ороһон хура бороодо бэлшээриимнай ногоон яһала нэмээ. Үхэршэднай үнеэдээ һүниин тэн болотор адуулжа, һү шэмыень нилээд дээшэлүүлнэ. Үнеэдэймнай һаагдаһан литр һүн бүридэ 0,3 килограмм нэмэлтэ талхан үгтэнэ. Энэ манда ехэ туһална. Коллективнай эбтэй эетэй, бултадаа сугтаа эмхитэйгээр хамтын хэрэгэй түлөө оролдонобди. Итгэжэл амжалта түйлагдана ха юм.

Гол шухалань гэхэдэ, энэ амжалтаяа батадхалга. түйлаһан үрэ дүнгөө арьбадхахын тула оролдолго болоно. Энэ зорилгоор манай фермын малшан бүхэн даажа байһан ажалдаа саашадаашье харюусалга ехэтэйгээр хандаха, ажал хүдэлмэриингөө эршэ, дэлисэ һуладхахагүй гэжэ найдуулха байнаб.

Д. БАЙДАЕВ,
«Восточные Саяны» колхозой Таблангуудай һү һаалиин фермые даагша.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАНА

«Витимский» совхозой мал адуулагшад «Комсомольский» совхозой малшадай зунай бэлшээриин үедэ малайнгаа шэгнүүрые ехээр нэмээхэ гэһэн республика дотороо гаргаһан үүсхэлые халуунаар дэмжээд, түрүүшын үдэрһөө туха сүлөөгүй ажаллажа эхилэнхэй. Үнгэрэгшэ июнь һарын дүнгөөр тус ажахын үхэршэд ажалдаа нилээд амжалтануудые түйлаа. Жэшээлбэл, дүршэлтэй малшад А. Н. Тагаев, Е. Н. Базарова, А. А. Абрамов, М. Ц. Митыпова гэгшэд даалгагдаһан малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр тус тустаа 1056, 1134, 1000, 925 граммда хүргэжэ, һарынгаа түсэбүүдые үлүүлээ.

— Удаадахи һаранuудта бүришье ехэ амжалтануудые түйлахабди. Юуб гэхэдэ, ногоон, ургаса һайжаржа. малнай бэлшээриһээ яһалал саданхай ороно. Ингэжэ түрэл партиингаа XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлнэбди. — гэжэ үхэршэн А. Н. Тагаев бидэнтэй уулзахадаа мэдүүлээ һэн.

В. СЕМЕНОВ,
«Улаан-Туяа» газетын редакторай орлогшо.

Профсоюзуудай областной соведэй ээлжээтэ пленум болобо. «Республикын ажахынууд, предприятинууд болон эмхи зургаануудта ажал тухай хуули сахиха талаар хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүд» гэһэн асуудалаар облсовпрофой түрүүлэгшэ А. Д. Чукаев элидхэл хээ. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ ой модоной промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ В. И. Найденов, республикын прокуророй орлогшо И. И. Фортуна, «Жилгражданстрой» трестын нэгэдэхи барилга-хабсаралгын управлениин постройкомой түрүүлэгшэ Б. А. Полтарацкий, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой секретарь П. И. Бутковский болон бусад үгэ хэлээ.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ЭРИД ҺАЙЖАРУУЛХА

Ажал тухай хуули сахиха гэээшэ предприяти, ажахы болон эмхи зургаануудай харюусалгата нюурнуудай дүүргэхэ сэхэ уялга болоно. Тиихэдэ манай орон дотор хуули сахиха, дүүргэлтыень хинан шалгаха хэрэгые олон эмхи зургаанууд дүүргэдэг. Мүн гүрэнэй нимэ эмхинүүдтэй хамта энэ хүдэлмэрие профсоюзууд дүүргэдэг гээд А. Д. Чукаев элидхэлээ эхилээ.

Саашадаа элидхэлшэ профсоюзуудай энэ талаар дүүргэдэг хүдэлмэри, бии байгаа дутуу дунданууд дээрэ тогтоһон байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ облсовпрофто хуули ёһо сахиха инспекци байгуулагданхай. Иимэ инспекцинүүд профсоюзай райкомуудта, томо ФЗМК-да байгуулагданхай. Гадна юридическэ консультацинууд, ажалша коллективүүдэй хоорондохи үгээе ойлгосолдоогүй ябадал шиидхэхэ талаар комиссинууд эмхидхэгдэнхэй. Эдэ бүгэдэ ажал тухай хуули сахиха хэрэг хинан шалгахадань, профсоюзай комитедүүдтэ үргэн арга боломжонуудые олгоно. Жэшээлхэдэ, облсовпрофой иимэ инспекци һүүлшын дүрбэн жэл соо 430 предприяти, эмхи зургаануудые шалгажа, эдэнэй харюусалгата нюурнуудта элирүүлэгдэһэн дутуу дунданууадаа дары усадхаха эрилтэ табигдаһан байна.

Олонхи предприяти, эмхи зургаануудта шалгалтаар элирүүлэгдэһэн дутуу дунданууд усадхагдаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, хуули бусаар ажалһаа гаргагдаһан 46 хүн өөһэдынгөө урдань хүдэлжэ байһан ажалда ороһон байха юм. Ажал тухай хуули сахиха асуудал президиумэй заседани, соведэй пленумүүд дээрэ саг үргэлжэ зүбшэн хэлсэгдэдэг байна.

Эдэ асуудалнууд һалбари бүхэнэй профсоюзуудай обкомуудта зүбшэгдэнэ. Тиихэдэ ажал тухай хуули сахиха талаар инспекторнүүд 200 гаран лекци, 400 гаран хөөрэлдөө үнгэргэһэн байна.

Тус инспекциин шалгалтын дүнгые хаража үзэбэл, гол түлэб ажалда хүнийе абаха, ондоо ажалда оруулха, ажалһаа гаргаха, хүдэлмэришэдые хүдэлмэриин сагһаа үлүү хүдэлгэхэ гэхэ мэтын асуудалнуудаар ажал тухай хуули хазагайруулагдаһан байна. Тус хуули сахиха хэрэг Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын, авиационно, судна бүтээлгын заводуудта, Оймор

ой, Бодонгуудай совхозууд болон бэшэшье предприяти, организаци, эмхи зургаануудта муу бэшээр табигданхай.

Гэхэтэй хамта энэ хуули эбдэхэ ушар али олон үзэгдэнэ. «Забайкаллес», «Буржелезобетон», «Бурмясопром» нэгэдэлнүүд, Хүдөө ажахын министерство болон бэшэшье предприятинуудта хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажалай эрхэ хазагайруулха ябадал үзэгдэнэ гэжэ элидхэлшэ шүүмжэлээ. Эдэ бүгэдэ харюусалгата нюурнуудай тус хуули гүйсэд һайн мэдэхэгүй дээрэһээ болоно.

Зарим һалбаринуудай профсоюзай обкомууд профсоюзай месткомой хүдэлмэри хинан шалганагүй гээд элидхэл дотор хэлэгдээ. Энэ хүдөө ажахын, ой модоной, эдеэ хоолой хүдэлмэришэдэй профсоюзай обкомуудта хабаатай. Эдэ обкомуудай хүдэлмэриин түсэб соо ажал тухай хуули сахиха, хинан шалгаха талаар ямар хүдэлмэри ябуулха хэмжээнүүд оройдоо хараалагдаагүй байха юм. Жэшээнь, «Главбурстройн» барилга-хабсаралгын хоёрдохи управлениин захиргаан профсоюзай ФЗМК-гай ямаршье зүбшэлгүйгөөр жэл соо 17 хүнийе ажалһаань гаргаһан байгаа. Мүн Госкомсельхозтехникын Зэдын районой отделениин бүлэг хүдэлмэришэдые баһал иигэжэ ажалһаань сүлөөлһэн байна. Теэд эдэ бүгэдэ тус һалбаринуудай обкомуудай президиумэй зүгһөө огто анхааргадаа, сэгнэгдээшьегүй байха юм.

Предприяти, организаци болон эмхи зургаануудта ажал тухай хуули профсоюзай ФЗМК сахиха, хинан шалгаха уялгатай бшуу. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд ажал тухай хуули хэрэглэһэн захиралта үтэхэдөө, нэн түрүүн профсоюзай ФЗМК-тай хэлсэжэ, тэдэнһээ зүбшөөл абаха зэргэтэй. Теэд энэ олон коллективүүдтэ анхарагданагүй, хазагайруулагдана гээд элидхэлшэ тэмдэглээ.

Хүнийе ажалда абаха талаар хуули эбдэхэ ушар олон үзэгдэнэ. Зарим хүнүүдэй ажалайнь дэбтэр, паспортые огто харангүй ажалда абаха ушар бии. Гадна хүдэлхэ хүнэй дутажа, сүлөө тушаалай байхада, нарайлха эхэнэрнүүдые ажалда абахаһаа арсадаг байна.

Тэрэшэлэн элидхэлшэ хүнүүдые ажалһаа буруу гаргадаг тухай тогтоо. Зарим хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудал профсоюзай организацитай зүбшэнгүй, захиралта гаргана. Үгы гэбэл, багахан хэрэгүүдэй түлөө хүсэд шалтагаанииинь элирүүлэншьегүй, хүнийе ажалһаань гаргана. Жэшээлхэдэ, Байгалай бассейнэй управлениин начальник М. В. Багинов тэрэнэй даабари дүүргээгүйн түлөө инспектор Шапранский гэгшые ажалһаань гаргаһан байгаа. Хуулиин ёһоор тэрэ даабариин юундэ дүүргэдээгүй шалтаганиие элирүүлхэ байгаа бшуу. Шалгалтын дүнгөөр Шапранский дахин ажалдаа абтажа, хүдэлэнгүй байһан үдэрэйнь салин тэрээндэ түлэгдэһэн байна.

Гэхэтэй хамта профсоюзай ФЗМК хүдэлмэрилэгшэдые ажалһаань юундэ гаргахаяа һанаһыень гүйсэд элирүүлэнгүй, хүдэлмэришэдтэй түрүүн хөөрэлдэнгүй зүбшөөлөө үгэжэрхидэг байха юм. Нарайлха эхэнэрнүүдыешье ажалһаань гаргаха ушар али олон үзэгдэнэ. Тэрэшэлэн олон организацинуудай хүдэлмэришэдэй ажалай дэбтэр буруу бэшэгдэнэ гээд элидхэлшэ хэлээ. Энэ хадаа республикын олонхи колхоз, совхозуудта, Улаан-Үдын авиазаводто хабаатай.

Саашадаа элидхэлшэ ажал тухай хуули соо эхэнэрнүүдэй ажалда ехэ анхарал хандуулагдадаг байһые тэмдэглээ. Энэ хууляар эхэнэрнүүдтэ ехэ эрхэ үгтэнхэй. Тэдэнэр хүндэ юумэ үргэхэ хүдэлмэридэ хүдэлхэ ёһогүй. Теэд энэ эрилтэ хазагайруулагдана. Жэшээнь, Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадта үнгэрһэн жэлдэ 542 эхэнэрэй хүндэ юумэ зөөхэ ажалда хүдэлдэг байһаниинь элирүүлэгдээ. Мүн хуулиин һаһа гүйсөөгүй хүүгэдтэ энэ хабаатай. Олон предприяти, колхоз, совхозуудта иимэ хүнүүд болон нарайлха эхэнэрнүүд һүниин ажалда хүдэлгэгдэнэ.

Тиихэдэ элидхэл соо республикын предприяти, эмхи зургаанууд болон колхоз, совхозуудта хүдэлмэришэдые хууляар хараалагдаһан сагһаань үлүү хүдэлгэхэ, амаралтын үдэр хүдэлгэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Энэ хадаа промышленна олон предприятинуудта, колхоз, совхозуудта хабаатай. Жэшээнь, «Бурятферммаш» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд һарын хори гаранһаа эхилжэ, нормоһоо үлүү саг соо хүдэлнэ. Эдэ бүгэдэ ажалай эмхидхэлэй һулаһаа болоно гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Хүдэлмэриин сагһаа үлүү хүдэлһэн саг тусхай дэбтэр соо бэшэгдэжэ байха зэргэтэй, теэд иимэ юумэн олон коллективүүдтэ хэгдэнэгүй.

Удаань элидхэлшэ ажалша коллективүүдэй хэлсээ хээд, үгээ ойлголсолдонгүй, арсалдаа гаргаха асуудал зүбөөр шиидхэхэ хэрэгтэ, ажалай журам һайжаруулха органуудай нэгэн болохо нүхэдэй сүүдүүдэй хүдэлмэридэ тогтожо хэлээ. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ талаар алдуу эндүү мүн лэ болодог, ажал тухай хуулиин ёһоор хэгдэдэгтүй ушарнууд үзэгдэнэ гээд тэмдэглээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **В. И. Найденов** ажал тухай хуули сахиха талаар ябуулдаг хүдэлмэри тухайгаа хөөрэһэн байна. Эндэ хуули сахилгые хинан шалгажа байха инспекци мүн лэ байгуулагданхай. Энэ инспекци шалгалтануудые үнгэргэжэ, таарамжатай хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табижа байдаг. Тиихэдэ тэрэ бии байгаа дутуу дунданууд дээрэ тогтоһон байна. Тиихэдээ ажал тухай хуули коллектив бүхэндэ шудалха, һуралсал эмхидхэхэ дурадхал оруулаа.

— Ажал тухай хуули эбдэхэ ябадалтай саг үргэлжын тэмсэл хэгдэжэ байдаг гээшэ. Гэбэшье энэ талаар үшөөл олон дутагдалнууд бии. Республикын прокуратурын үнгэргэһэн шалгалтанууд олон предприяти, эмхи зурганнуудта хүдэлмэриин саг баримталхагүй, хүдэлмэришэдые сагһаа үлүү хүдэлгэхэ, хүнүүдые ажалда абаха, ажалһаа гаргаха, эхэнэрнүүд болон бага үхибүүдые хууляар хараалагдаһанһаа гадуур хүдэлмэридэ хүдэлгэхэ ушар элирүүлһэн байна, — гээд республикын прокуророй орлогшо **И. И. Фортуна** хэлэбэ. Тиихэдэ тэрэ олон жэшээнүүд дээрэһээ үндэһэлэн, олон харюусалгата нюурнуудай ажал тухай хуули һайн мэдэхэгүй байһые харуулаа.

«Бурятжилгражданстрой» трестын барилга-хабсаралгын нэгэдэхи управлениин постройкомой түрүүлэгшэ **Б. А. Полтарацкий** эндэ гуримшаһан дүй дуршэл тухай хөөрэжэ үгөө. Хүнийе ажалда абаха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдана. Шэнэ ерэһэн хүнэй ажалай дэбтэр, паспорт наринаар харадаг, хүдэлхэ хүдэлмэритэйнь, салинтайнь танилсуулдаг. Тусхай хөөрэлдөө үнгэргэһэнэй удаа бригадада эльгээнэ. Тиихэдэ ажалһаа гараха тухай мэдүүлгэ үгэгшэдтэй мүн лэ хөөрэлдөө үнгэргэжэ, шалтагааниинь элирүүлдэг байгаа. Тэрэшэлэн тэрэ нүхэдэй сүүдэй хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнууд тухайгаа хөөрөө.

Тэрэшэлэн пленум дээрэ үгэ хэлэһэн медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **В. П. Балданова** ажал тухай хуули шудалха тусхай һуралсал хүтэлбэрилэгшэдтэй эмхидхэхэ тухай хэлэхэдээ, республикын газетэнүүдтэ энэ асуудалаар «Асуугты — харюусахабди» гэһэн ниитэ гаршаг бии болгохо гэжэ дурадхаһан байна.

Һүүлээрнь үгэ хэлэгшэд мүн ажал тухай хуули сахиха талаар дутагдалнуудые усадхаха элдэб дурадхал оруулһан, һанамжаяа хэлэһэн байна. Жэшээнь, томо коллективүүдтэ байгуулагдаһан юридическэ албаниие һайжаруулха, энэ хуули хэрэглэдэг хүтэлбэрилэгшэдэй һуралсал эмхидхэхэ эрилтэнүүдые табяа.

Удаань «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр ажалшадай бэшэгүүд болон дурадхалнуудаар хэгдэхэ хүдэлмэри саашадань һайжаруулха талаар профсоюзай организацинуудай зорилгонууд» гэһэн асуудалаар облсовпрофой секретарь **Л. Л. Болдоновой** хэһэн элидхэл пленум зүбшэн хэлсээ.

Тиихэдэ профсоюзууд хоорондын ээлжээтэ конференциие 1982 оной январь һарада үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэри баталан абтаа.

М. САНДАНОВ.

ТҮРҮҮШЫН МИЛ... ТОННО ОРООҺ...

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ—ҮНДЭР УРГАСАДА

БЭЕЭ ДААГААД ХҮДЭЛХЭДӨӨ...

Хүдөө ажахые бүхыдэнь хурданаар хүгжөөхэ зорилго табихадаа, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд соо адууһа малай эдихэ үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ асуудалда тон ехэ анхарал хандуулагдаһан байна.

Энэньшье ойлгосотой. Үбһэ тэжээлэй элбэг байбал, мяхан, һүн, нооһон, үндэгэн, эдеэ хоол элбэгээр үйлэдбэрилэгдэхэ ха юм. Тиимэһээ мүнөө тэжээл бэлэдхэлгэ хүдөөдэхи эгээл габшагай шанга ажалай фронт гэжэ дэмы соносхогдоногүй. КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, республикын Министрнүүдэй Соведэй хандалга дотор энээн тухай заагдана. Энээнтэй дашарамдуулан, тон шухала ажалда—малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдэлжэ байһан хүнүүд, бидэ урдахи харюусалгаяа һайн ойлгонобди.

Манай совхозой дирекци республикынгаа олонхи ажахынуудай дүй дуршэлые халан абажа, үбһэ тэжээл үйлэдбэрилхэ хэрэгые аминдань бэеэ даанхай һалбари болтохо гэжэ шиидээ һэн. Тиитэжэ элдэб янзын үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ, үйлэдбэрилхэ бэеэ дааһан, бүхы хэрэгтэй машина техникэтэй, газартай цех байгша ондо байгуулагдаа юм. Тингээд жэлэй туршада дүүргэхэ ажалай хэмжээн, ажахын тоосооной үйлэдбэриин даабари цехтэмнай үгтэһэн байна. Мүн энэ цехтэ ажалай түлөөһэндэ болон салингай фонддо, түлишэ-тоһодолгын хэрэгсэлдэ, запчастьнуудта, заһабарилгада болон бусад юумэндэ хэгдэхэ гаргашын лимит хүргэгдэһэн байгаа.

Намайе тус цехэй хүтэлбэрилэгшөөр томилжо, саг үргэлжэ хүдэлхэ 20 механизаторые, ганса тэжээл үйлэдбэрилгэ дээрэ хүдэлхэ нэгэ агрономые үгөө һэн. Мүнөө цехэймнай мэдэлдэ 15 трактор бии. Үбһэ болон бусад тэжээлэй ургамалнуудые хуряаха үедэ саг зуураар хүдэлхэ хүнүүдые нэмэжэ абаха ёһотойбди.

Би агрономтойгоо сугтаа цехэйнгээ хэһэн ажалые тоолон бүридхэдэг, һарын наряд табидаг, тэрэнээ түсэблэлгын-экономическа таһагта тушаадагби. Мүнөө манай совхоздо ажахын тоосооной бүхы һалбаринуудта чековэ гуримаар тоосохо, тоо бүридхэл хэхэ онол арга нэбтэрүүлэгдэнхэй. Тиимэһээ манайда үйлэдбэриин материальна хэрэгсэл, техникэ, салин хүлһэнэй мүнгэ зөөриие али болохоор алмаха гээшэ үдэр бүри анхарха тон шухала хэрэг болонхой.

Ниитын малай эдихэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ, үйлэдбэрилхэ цехэймнай механизаторнууд газарай үрэжэл һайжаруулгын гол хүдэлмэриие мартын 20-һоо майн 20 болотор район дотор соносхогдоһон габшагай ажалай хоёр һарын үедэ хэһэн байна.

Түбхын түрүүн жэлэй эхинһээ хойшо сабшалан болон тарялан дээрээ хамта 1360 тонно наг шэбхэ гаргаабди. Тэрэ тоодо габшагай хоёр һарын туршада 305 тонно наг шэбхэ, мүн Улбутайһаа Хойморой намаг соо бэлдэгдэһэн 700 тонно торфо-минерально-аммиачна холимол үтэгжүүлгэ (ТМАУ) зөөжэ, газартаа оруулһан байнабди. Бүхыдөө 314 гектар сабшалан бүлүүр хоёр станцяар хоёр-гурба дахин үһалагдаа. Механизаторнууднай Шулуута гэжэ газарта 71 гектар тарялан һайнаар хахалжа элдүүрилээд, минеральна үтэгжүүлгэ оруулһан бэеэрээ ороoһото-бобово ургамалнуудай холисо таряа һэн.

Сабшалангаа үндэһөөрнь ба хүрьһэнэй нюруу дээрэхиие һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулаабди. Манай совхозой сабшалангай үрэжэл муутай дээрэһээнь иимэ үтэгжүүлгэ оруулаагүйдэ аргагүй. Тиимэһээ сабшалан болон олон жэлэй ногооной таригдаһан талмайнуудта (бүхыдөө 368 гектарта) 90 тонно минеральна үтэгжүүлгэ хабар эртэ оруулагдаа, хээрэ гаргагдаһан наг шэбхэ бутаруулагдажа, хүрьһэндэ шэнгээгдээ, 600 гектар газарай хүрьһэн шүдэтэй катогоор сооро хадхагдаа, шоройнь зөөлэрүүлэгдээ, сабшалангаа тойруулжа, 7,7 километр зайда хорёолообди.

Баанайн-Бадар болон Ёлоото гэжэ газарнуудта «Бурводстрой» трестын районой ПМК-гай болон манай өөһэдымнай хүсөөр культуртехническэ ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ. Энээнэй ашаар бидэ мүнөө жэлдэ эдэ хоёр газарта (102 гектар сабшалан дээрээ) олон жэлэй ногоо тарябди. Мүн энээнһээ ондоо тээгүүршье үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан зарим газарта үбһэн болгогдохоор зелёнко таригдаа юм. Иигэжэ үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абаха үндэһэ һуури табигдаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ манайда үбһэ сабшалга, хуряалгын ажал түлэгтөө орожо байнхай. Цехэй коллективэй механизаторнуудһаа бүридэһэн, гол түлэб оньһожоруулагдаһан нэгэ звено Баанайн-Бадарта хүдэлнэ. Тэдэмнай барандаа 12 хүн юм. Энээнһээ гадна 5 механизаторнай витаминтай ногооной гурил бэлдэхэ агрегадые үдэр, һунигүй хүдэлгэжэ захалаа. Июль һарын тэн багаар хура бороотой үдэрнүүд байжа, үбһэ хуряалгада бага зэргэ һаатал ушаруулба. Тиигэбэшье совхозоймнай хүдэлмэришэд, һургуулиин үхибүүд, студентнэр болон пенсионернүүд, мүн шефүүд булта хамаг оролдолгоёо гаргажа, ургуулһан үбһэ ногоогоо гээлтэ хоролтодо оруулангүй, һайн шанартайгаар хуряажа абаха хэрэгтэ туһалха гэжэ оролдожо байһаниинь һайшаалтай.

Һаяхан «Сельская жизнь» газетэдэ манай Буряадай АССР-тэ байдаг корреспондент М. Бабинцевай «Дутамаг рацион дээрэ» гэһэн гаршагтай статьяе уншаабди. Тэрээн соо үбһэ тэжээл үйлэдбэрилгые саашадань хүгжөөхэ тухай шухала асуудал табигдана. Энэ шухала хэрэгые хамтын хүсөөр, хамжаанай гуримаар бэеэ даанхай һалбари болгожо шиидхэхэ тухай онсо анхарал хандуулагдана. Тэрэнь тон зүб гэжэ һанагдана.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ бэеэ дааһан һалбари байгуулхадаа юу туйланабибди, юугээрээ ашагтай байнаб? Эгээн түрүүн даажа абаһан техникээ газар һайжаруулгада, тарилгада, тэжээл болон ургаса хуряалгада ашаг үрэтэйгөөр, бүтээсэтэйгөөр хэрэглэхэ, тэдэнэй миин байха ушарыень зайсуулха арга олгоно. Бүхы ажалаа ганса өөһэдынгөө хүсөөр, бэшэ тээһээ техникэ болон хүнүүдые эрингүйгөөр хэнэбди. Тиигэжэ материальна хэрэгсэл болон мүнгэ зөөриие алмана, арьбалнабди. Тиигэбэшье энэ гуримые бүри нарижуулха, бусадай дүй дуршэл үшөө һайса шудалха зорилготойбди.

Д. КОМИССАРОВ,
Түнхэнэй совхозой тэжээл үйлэдбэрилгын цехэй начальник.

ОЛОНИИТЭДЭ ОЙЛГУУЛНА

Ерэхэ үбэлжэлгэдэ ниитынгээ малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын харюусалга ехэтэй ажалые саг болзортонь эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ асуудал Яруунын районой «Комсомольский» совхозой коммунистнуудай онсо анхарал доро абтанхай. Энээн тушаа партийна суглаан, парткомой заседани дээрэ нэгэтэ бэшэ хэлсэгдэжэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри олониитын дунда үргэнөөр ябуулагдана.

Энэ жэлдэ ажахын гурбан оньһожоруулагдамал звенонуудые дүй дуршэл ехэтэй коммунистнууд С. Г. Никитин, И. Ч. Батуев, В. Ц. Найданов гэгшэд ударидана. Тэжээл бэлэдхэлгын звено бүхэндэ партиин гэшүүд агитатор, политинформаторнуудаар томилогдонхой. Тэдэнэр үбһэ тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулхадаа, ажалшадай мүнөөдэрэй шухала зорилго ойлгуулжа, социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябагшадай дүй дуршэлтэй танилсуулна.

КПСС-эй Буряадай обкомой, Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын ажал үргэнөөр ябуулха тухай хандалгые энэ ажахын хүдэлмэришэд халуунаар угтаа. «Үбһэ хуряалгада түрүү арга үргэнөөр хэрэглэхэ зуураа, бэлэдхэгдэһэн тэжээлдэ онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй» гэһэн үгэнүүд эндэ үргэнөөр дэмжэгдэнэ. Тиихэдээ моральна болон материальна урмашуулгын хэмжээнүүд тэжээл бэлэдхэгшэдтэ ойлгуулагдана. Жэшээлхэдэ, сезонойнгоо нормые 30 процент үлүү дүүргэһэн тэжээл бэлэдхэгшэдэй түлөөһэн 15 процентээр, 60 процентээр үлүүлэгшэдтэ хоёр дахин нэмээгдэхэ.

Үбһэшэдэй звенонуудые эдеэ хоолоор хангалгань гуримшуулагданхай. Звено бүхэн хүн зонойнгоо тоогойнь зэргээр совхозой түбэй складһаа тусхай талоноор эдеэ хоолоор хангагдана. Энээнэй ашаар үбһэшэдэй хүдэлмэриин саг алмагдана.

Мүнөө үедэ үбһэшэдэй звенонуудай мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ коммунист С. Г. Никитинэй звено ябана. И. Ч. Батуевай звеногойхид тэдэнһээ холо гээгдэнэгүй.

Үдэр ерэхэ бүри сабшалан дээрэхи халуун ажал шэнэ хүсөөр эршэ ороно. Нютагай ажал хэжэ шадаха хүн бүхэнэй үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахань олошорно.

Манай корр.

Туркмениин ССР-эй Науканудай академиин Наранай элшэ шэнжэлдэг институт «Наран» гэжэ научно-үйлэдбэриин нэгэдэлэй гол эмхи зургаан болоно. Эндэ наранай элшые аша туһатайгаар хэрэглэлгын асуудалнууд шэнжэлэгдэдэг гээшэ.

«Наран» гэжэ нэгэдэлэй эрдэмтэд хлорелла ургуулха шэнэ түхеэрэлгэ зохёогоо. Наранай элшэ дээрэ хүдэлдэг энэ оньһон түхеэрэлгэ сүүдхын туршада 2 мянган литр хлорелла үйлэдбэрилнэ. Ашхабадска районой «ТССР-эй 40 жэл» гэжэ колхоздо энэ түхеэрэлгэ хүдэлгэгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ түхеэрэлгын газаа түхэл.

ТАСС-ай фотохронико.

АНХАРАГТЫ: ҺОНИРХОЛТОЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛ

ҺЭЛГЭЖЭ ХҮДЭЛХЭ ЗВЕНО АШАГ ҮРЭТЭЙ

Крымскэ областиин Симферопольско районой малай үүлтэр һайжаруулха «Широкое» заводто вахтын арга саашадаа хүгжөөгдэнэ. Ипатовай таряашадай ба Днепропетровско областиин Томаковско районой механизаторнуудай дүй дуршэлые согсолжо үзөөд, нютагай таряашад ургаса хуряалга дээрэ ажал эмхидхэхэ талаар өөһэдынгөө арга дурадхаһан байна.

—Һэлгэжэ хүдэлхэ халааниие эмхидхэхэ гээшэ тэрэнэй гол удха болоно,—гэжэ ажахын ахамад инженер В. Бажан хэлэнэ. — Гурбан агрегадтай звеногой комбайн бүхэндэ нэгэ нэгэ механизатор туһалагшагүйгөөр хүдэлдэг байна. Агрегадые нэгэ жолоошон, һолоомо суглуулдаг нэгэ тракторист хангадаг. Гол экипажнуудай поли дээрэ хүдэлжэ байхада, тэдэниие һэлгэхэ вахта амарха ушартай.

Хоёр час болоод, түрүүшын экипажай амархаяа зогсоходо, һэлгэжэ хүдэлхэ вахта комбайн, автомобиль ба тракторые жолоодоно. Үшөө хоёр часай үнгэрхэдэ, түрүүшын комбайнай экипажай дахинаа хүдэлжэ эхилхэдэ, хоёрдохи, удаань гурбадахи экипажнуудые вахта һэлгэнэ. Һүүлдэ һэлгэхэ вахтынхид хоёр час соо амарна, тиигээд дахинаа шэнээр хүдэлмэреэ эхилдэг байна.

Тус заводто техникые иигэжэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэдэг болонхой. Юрын вахтын аргаар хүдэлхэдэ, экипажай бүридэлдэ хоёр-хоёр комбайнор, жолоошон, тракторист ородог шуу. Тиин мүнөө шэнэ аргаар хүдэлхэдэнь, ургаса хуряалгада хоёр дахин үсөөн хүн хабаадана. Сезон соо салин хүлһэнэй фонд 12 мянган түхэригөөр хороһон байгаа.

Мэргэжэлтэдэй тоолон гаргаһанай ёһоор, Крымэй Симферопольско районой колхоз, совхозуудта малай үүлтэр һайжаруулха «Широкое» заводой аргые хэрэглэбэл, 750 механизатор сүлөөрхэ болоно.

М. ТУРОВСКИЙ,
ТАСС-ай корр.

Симферополь.

Горьковско түмэр харгын хүдэлмэрилэгшэд Львовско областиин түмэр замшадай жэшээгээр ажалдаа шэнэ онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлнэ. Энэ хэрэгтэнь түмэр замшадта үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдтэй, промышленна предприятинуудтай тогтооһон харилсаа холбоониинь ехэ туһа хүргэнэ.

Има.тал арбадахи табан жэлэй туршада нэмэлтэ зам харгы бариха хэрэгтэ үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд, промышленна предприятинууд 244 миллион түхэриг һомолжо ашаглаһан байна. Иимэ нэмэлтэ харгы замуудай ашаар вагонуудай хин хооһоор байлгые хорооходо, ашаалалгын, бусад оньһон техникые хамжаанай үндэһэн дээрэ ашаглаха, хүдэлмэриин шанар ба дэлисые үргэдхэхэ арга хангагдана бшуу. Илангаяа аша үрэтэй холбоо барисаа түмэр замшад суута ГАЗ гэжэ нэгэдэлтэй байгууланхай юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Горький—Сортировочная гэжэ станцида. Зүүн гарһаа — диспетчер А. Шашкин, техническэ конторын начальник А. Слепнева, оператор Н. Ставнейчук, ЭВМ ЕС-10-10 гэжэ машинын оператор Т. Телегина хүдэлмэрнингөө ээлжээтэ асуудал шиидхэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Советүүдэй хүдэлмэри

ЭДЭБХИТЭДЭЙМНАЙ ЗОРИЛГОНУУД ЭЛИ ТОДО

Республикымнай арадай депутадуудай поселково, сельскэ болон сомоной Советүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 1981 оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүд согсологдожо, илагшад тодоруулагдаба. Энэ хугасаа соо социалис мүрысөөндэ һайн дүнгүүдые туйлаһан Советүүдэй тоодо Дээдэ-Хэжэнгын сомоной Совет оролсоно. Һаяхан манай корреспондент М. Батоин энэ Советэй гүйсэдкомой секретарь Б. Б. БАЛДАНДОРЖИЕВТАЙ уулзахадаа, ажал ябуулгаарнь һонирхожо, эмхидхэхы үүргэеэ дээшэлүүлхэ талаар ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай хөөрэлдэбэ.

• • •

Арадай депутадуудай нютагай Советэй эмхидхэхы үүргэ улам бүри дээшэлжэ, харьяата газар дээрэнь ажахуудаг зоной байдалда, ажал хэрэгтэ нүлөөлэлгэнь улам гүнзэгы удхатай боложол байдаг ааб даа. Хүн зонойнгоо этигэмжэтэ нюур боложо, тусхай найдалтай уялга даа абаһан арадай депутадуудай бэелүүлхэ олон зорилгонуудые һунгагшаднай урдань табина. Тэдэнэй һанаагаа абихагүй юумэн нютагай зоной ажабайдалда үгы гэхэдэ болохо.

Манай Дээдэ-Хэжэнгын сомоной Советэй газар дээрэ Эдэрмэг, Хөөрхэ, Леонов гэһэн һууринууд байдаг юм. Эдэмнай «Первомайский» совхозой отделенинууд болоно. Хүдөө ажахын олон һалбаритай энэ ажахы жэл ерэхэ бүхэндэ үйлэдбэриеэ улам һайжаруулжа, үргэдхэжэ байдаг. Тиимэһээ нютагай зоной байдал һуудал хүгжэжэ, соёл гэгээрэлэй эрилтэнүүд улам дээшэлжэ байдаг гэшэ.

Эдэ бүгэдэ асуудалнууд сомоной Советэй сесси, гүйсэдхэхэ комитедэй заседанинууд дээрэ хододоо хэлсэгдэжэ, саг үргэлжын комиссинуудай, бүхы депутадуудай анхарал доро байдаг юм.

Депутадай үүргэ хүнгэн бэшэ уялгата албан гэшэ. Арадай этигэмжэтэд зонойнгоо эрилтые бүрин дүүрэнээр бэелүүлхын тулада олон юумэ мэдэхэ, шадахашье хэрэгтэй. Советэймнай эдэбхитэдэй һуралсалаа таһалдуулангүй, бүхы ажал ябуулгаа һунгагшадтаяа нягта холбоотойгоор тэдэндээ өөрынгөө нүлөө үзүүлхэ талаарнь али болохоор туһалһые оролдонобди. Жэшээлхэдэ, «Депутадай үдэр» гэжэ һуралсалай тусхай үдэр үнгэргэдэг заншалтайбди. Энэ жэлдэ һуралсалай иимэ үдэр хоёр дахин үнгэргэгдөө. Эндэ депутадууднай һонирхоһон асуудалнуудтаа тодорхой харюунуудые абадаг, өөһэд хоорондоо һунгагшадайнгаа дунда ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэлтэеэ хубаалдадаг. Мүн лэ эндэ депутадуудай гурбан бүлэгүүдэй хүдэлмэриин түсэб хэлсэгдэжэ, дутын үдэрнүүдэй зорилгонуудынь элирхэйлэгдэнэ. Эдэ бүлэгүүд сомоноймнай Советэй тосхон бүхэндэ байгуулагданхай. Тэдэнине дүй дүршэлтэй депутадууд С. Б. Бальжинимаева, Н. Ф. Исаева, Г. Ф. Вставская гэгшэд толгойлно.

Үйлэдбэриин бригада, фермэнүүд дээгүүр манай депутадуудай постнууд мүн лэ байгуулагданхай, ашата нүлөөгөө тэндэхи коллективүүдтэ үзүүлжэл байдаг.

Депутат бүхэнэй оролдосотой һайнаар уялгата үүргэеэ дүүргэдэгһээ Советэй бүхы ажал ябуулга дулдыдадаг ааб даа. Советэймнай депутадуудһаа саг үргэлжын 6 комисси бүридэнэ. Эдэ комиссинууд тусхай түсэбэй ёһоор бүхы хүдэлмэреэ ябуулна, сессидэ, гүйсэдкомой заседанида асуудалнуудые бэлдэлгэдэ хабаадажа, ажахын, соёл гэгээрэлэй болон бусад олон асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ ехэ туһа хүргэдэг байна. Илангаяа депутат П. Ш. Алсаевагай хүтэлбэрилдэг хүдөө ажахын саг үргэлжын комиссиин хүдэлмэрине эндэ тэмдэглэлтэй.

Сомоной Советэй гүйсэдхэхэ комитет тосхонуудайнгаа ажаһуугшадые соёлой, ажаһуудалай, медицинын талаар, тэдэнине эд бараагаар хангалгын асуудалнуудта, гэр байрануудаа, үйлсэнүүдээ түбхинэнги байдалтай болгохо тухайда ехэхэн анхарал хандуулна. Эдэ асуудалнууд тосхонуудай хүн зоной суглаан дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэдэг заншалтай болоһоор үнинэй. Иимэ суглаанууд тосхонуудта энэ жэлдэ хоёр-хоёр дахин үнгэргэгдөө.

Хүн зонойнгоо эдэ эрилтэнүүдые сүм бэелүүлхэ хэрэгэй депутадуудаймнай саг үргэлжын хиналта доро байдагые эмхи зургаануудай хүдэлмэриин дүнгүүдээр, тоо, баримтануудаар харуулжа боломоор гээшэ ха.

Тосхонуудаймнай хүн зонине эд бараагаар Первомайска худалдаа наймаанай эмхи хангадаг юм. Энэ эмхиин магазинууд 532 мянган түхэригэй эд бараа худалдаха түсэбтэй һаа, 557,8 мянган түхэригтэ хүргөө. Айлнуудһаа хонинной нооһо худалдан абаха түсэбөө 173,3 процент дүүргээ. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгаар зургаан һарын түсэбэй дүүргэлтэ үлүүлэгдээ.

Сомоной Советэй бюджет дээрэ медицинын, соёл культурын олохон эмхи зургаанууд байдаг. Жэл бүхэндэ тэдэнэй хүдэлмэриин үргэдхэгдэдэг һэн туладань, мүнгэ зөөри ехээр һомологдодог байна. Энэнине зүб мүрөөр хэрэгтэй саг соонь гаргашалха гээшэ ехэ удха шанартай. Арадай депутадуудай Советүүдэй бюджет харьяата газар дээрэнь байһан предприятинуудай олзо оршоһоо һомологдодог гуримтай. Тиимэһээл тэдэнэй ашаг үрэтэйгөөр хүдэлхын тула мүнгэн һангайшье талаһаа Советэй хиналта доро байха болоно. Манай сомоной Советэй бюджедэй оршонь үнгэрэгшэ хахад жэл соо 49,5 процент, гаргашань 52 процент дүүргэдээ. Энэ нютагай зонине соёл культурын, медицинын талаар хангалга жэгдэ тэгшээр ябуулагдажа байһанине гэршэлнэ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд дотор нютагай Советүүдэй эмхидхэхы үүргые улам дээшэлүүлхэ тухай тэмдэглэхэдээ, арадай ажахын хүгжэлтэдэ Советүүдэй зүгһөө онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй байһаниинь онсо тодорхойлогдоно.

Манай Советэй депутадуудай олонхинь «Первомайский» совхозой хүдэлмэришэд болоно. Тэдэнэр энэ ажахын тон харюусалгатай газарнуудтань хүдэлдэг байна. Мал ажалда депутадууд, үнинэй дүршэлтэй хонишод Ц-Д. Жанаев, М. А. Сташкина, малшан Г. Б. Балсамбуева гэгшэд хүдэлжэ, социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ хододоо ябана. Механизатораар хүдэлдэг депутадууд Ц. С. Сандаков, Б. Б. Бодиев болон үйлэдбэриин бэшэшье газарта хүдэлдэг эдэбхитэднай бүтээсэ ехэтэй ажалай жэшээ харуулна.

Совхозой шэнэ табан жэлэйнгээ түрүүшын 6 һарын түсэбүүдые урагшатай дүүргэлтэдэ манай депутадуудай, сомоной Советэй бүхы эдэбхитэдэй, ажалшадай эрилтэ хангаха эмхи зургаануудта хүдэлжэ байгаа хүдэлмэрилэгшэдэй оролдолгын бии байһаниинь элитэ. «Первомайский» совхоз гүрэндэ мяха тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые 143,7 процент дүүргэбэ. Һү тушааха түсэб 137,2 процентдэ хүргэгдөө.

Мүнөө ниитынгээ малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын ажал түлэг дундаа ябажа байна. Манай депутадууд, эдэбхитэд Яруунын районой Эгэтын сомоной Советэй, Баргажанай Һүбын сельскэ Советэй, Хяагтын районой Хүдэриин сельскэ Советэй үүсхэл һайшаан дэмжэжэ, үндэр социалис уялгануудые абанхай. Сомоной Советэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр 1900 центнер һайн шанартай үбһэ тэжээл совхоздо бэлэдхэгдэхээр хараалагдана. Тиихэдэ гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд тус тустаа 5 центнерһээ бага бэшэ үбһэ августын 15 болотор хуряажа, совхоздо тушааха юм. Соёлой, медицинын, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын халуун хаһада хүн зоной эрилтэ хангалгаяа улам һайжаруулха тодорхой түсэбтэй болонхой.

Мүн тиихэдэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын звено, бригада бүридөө депутадуудай, арадай хинагшадай постнууд байгуулагдаа.

Ерэхэ үбэлжэлгэдэ ниитынгээ малые һайн шанартай үбһэ тэжээлээр дүүрэн хангахын тула бүхы оролдолгоёо гаргажа байһамнай КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Советэй халуун хандалгые үргэнөөр дэмжэһэн харюумнай болохо байна.

УЛЬЯНОВСК. И. Н. Ульяновта табигдаһан хүшөө. Скульптор М. Г. Манизерай бүтээл.

ТАСС-ай фотохронико.

И. Н. УЛЬЯНОВАЙ ТҮРЭҺӨӨР 150 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АРАДТАА АЛБА ХЭЛГЫН ГАЙХАМШАГТА ЖЭШЭЭ

Гэгээрэлэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, багша-демократ, агуу ехэ Ленинэй эсэгэ ба хүмүүжүүлэгшэ Илья Николаевич Ульяновай түрэһөөр 150 жэл эдэ үдэрнүүдтэ гүйсэбэ. Н. Г. Чернышевскиин, Н. А. Добролюбовай, Н. А. Некрасовай, Д. И. Писаревэй революционно-демократическа һургаалай нүлөөн доро тэрэнэй хараа бодол, багшалха онол шадабаринь тогтонижоһон түүхэтэй. Тиимэһээл хаанта хархис засагай үедэ арадай гэгээрэлэй арюун һайхан хэрэгтэ эдэбхи түгэс хабаадахадаа, ёһотойл демократ байһанаа баримталан, ажалшан арад түмэнэй эрдэм мэдэсэ дээшэлүүлхэ, соёл болбосорол хүгжөөхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсээ юм.

И. Н. Ульянов Астрахань хотодо 1831 оной июлиин 14 (26)-дэ түрэһэн намтартай. Эсэгэнь Нижегородско губерниин крепостной таряашадһаа уг залгамжалдаг һэн. Хожомоо Астрахань хото нүүжэ ерээд, мещан болоһон байха. Ажабайдалдаа ямаршье амжалта туйлаагүй, үгытэй ядуу эрхэ байдалда наһа бараһан гэхэ.

Үшөө бага наһандаа эсэгэһээ гээгдэһэн И. Н. Ульянов ахынгаа халуун туһаламжаар, өөрынгөө эдэбхи оролдолгоор, шадабариин ашаар лэ дунда һургуули дүүргээ бэлэй. Удаань Казаниин университедэй физико-математическа факультедтэ абтажа, тэрэнээ 1854 ондо амжалтатайгаар түгэсхэжэ шадаһан гээшэ. Түрүүшын хаһада — аяар арбан дүрбэн жэлэй туршада — Пензэ хотодо математика ба физикын багшаар хүдэлөөд, һүүлдэнь Нижний Новгород нүүжэ ерэбэ. Тэрэ үедэ Казаниин һуралсалай округые даагшын туһалагшаар хүдэлдэг байһан суута математик Н. И. Лобачевский И. Н. Ульяновай багшын тушаалда томилогдоһон тухай документдэ гараа табиһан юм.

И. Н. Ульянов шэнжэлхы хүдэлмэридэ онсо шуналтайшье, һэдэбтэйшье байгаа гээд тэмдэглэмээр. Үшөө студент ябахадаа астрономиин асуудалда зорюулагдаһан тусхай хүдэлмэри бэшэжэ, тэрэнэйнгээ түлөө математикын эрдэмэй кандидат гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө юм.

Н. И. Лобачевскиин дурадхалаар Пензэ хотын метеорологическа станцида мүн лэ һонирхолтой шэнжэлгэнүүдые хэжэ, тэдэнэйнгээ дүнгүүдые «Метеорологическа хүдэлмэриин аша үрэ ба Пензэ хотодо нүлөөлжэ болохо тобшололнууд тушаа», «Залин ба громоотвод» гэһэн научна хүдэлмэринүүд соогоо согсолоо һэн. Мүн багшын хүдэлмэри тухай И. Н. Ульяновай бэшэһэн тоосоонууд мүнөөшье алишье талаараа һонирхол үүсхэмэ шэнжэлгэнүүд гээ һаа, алдуу болохогүй.

Багшаяа һурагшадынь айхабтар хүндэлдэг байһан юм. Заажа байһан предмедээ табан хургандал адляар мэдэхэһээ гадна «бүхы юумые үнэн сэхээр сэгнэжэ һургадаг, сэдьхэлэй сэбэр эрмэлзэлые, түрүү үзэлөөр нэбтэрһэн хараа бодолые, хүтэлбэри болгодог тэрэ үедөө хоморой һурган хүмүүжүүлэгшэ байһан» гээд тэдэнь тэмдэглэдэг һэн.

И. Н. Ульянов 1869 ондо инспекторээр, удаань Симбирскэ губерниин арадай училищинуудай директорээр томилогдоо юм. Тиихэдээл бүхы шадал хүсэеэ, эрдэм мэдэсээ, багшын ажалда олоһон дүй дүршэлөө шэнэ, хүнгэн бэшэ хэрэгтээ зорюулжа эхилһэн байна. Жэлэй дүрбэн сагта үдэр, һүни гэнгүй губерниингээ бүхы холо, ойрын нютагуудаар ябажа, тэндэ арадай һургуулинуудые нээдэг, багшанарай ажал хүдэлмэридэ туһалдаг һэн. Һургуулинуудые нээхэ хэрэгтэ али болохоор һаад түбэг татахые оролдожо байдаг чиновнигууд, помещигууд, нюдарган баяшуулай эсэргүүсэлтэтэй тэмсэхэһээ гадна, үхибүүдээ һургуулида үгэхэ дурагүй харанхы мунхаг хараа бодолтой таряашадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, гэгээрэлэй хэрэгэй аша үрэ тухай саг үргэлжэ һануулжа байха ушар гарадаг бэлэй. «Таряашадай хабаадалгатай суглаанай боложо, һургуули нээхэ тухай гү, али бии байгаа һургуулиие һайшааһан тогтоолой абтахада, манай эсэгэ хэды ехээр баясадаг гээшэ һэм», — гэжэ хожомынь А. И. Ульянова-Елизарова дурсан бэшэһэн байдаг.

Волго шадар түбхинэн ажаһуудаг ород бэшэ үндэһэ яһатадай дунда гэгээрэлэй үрэһэ тарихa, тэдэндэ зорюулагдаһан һургуули эмхидхэхэ хэрэгтэ И. Н. Ульянов айхабтар ехэ анхаралаа хандуулдаг байһан гээшэ. Илья Николаевичай халуун оролдолгоор губерниин дэбисхэр дээрэ татар, мордва, чуваш зоной һураха түрүүшын национальна һургуулинууд нээгдэһэн юм.

Эхин һургуулине хүгжөөлгын теори шанаржуулан нарижуулгада, тэрэнние хэрэг дээрэ бэелүүлгэдэ И. Н. Ульянов горитой хубитаяа оруулһан габьяатай. Өөрөө айхабтар бэрхэ багша, эмхидхэлшэ байһанаа нэгэтэ бэшэ харуулаа. Тиихэдэ эдир үетэнине ажалда дадхаажа, ажалаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг, һурагша бүхэн ажабайдалдань хэрэгтэй болохо эрдэм мэдэсэ эртээнһээ олохо, ажалай оньһо һургуулидал ябахадаа таниха ёһотой гэһэн хараа бодол номнодог байһан юм.

«...Олоһон мэдэсээ тодорхойгоор хэрэглэжэ, шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые ажабайдалда нэбтэрүүлгэ гээшэ эрдэм наукые хүсэжүүлдэг, тэрэнэй удха шанарые дээшэлүүлдэг», — гэжэ И. Н. Ульянов тэмдэглэһэн байдаг.

Мэргэжэл түгэс, шэлэһэн хэрэгтээ бэеэ зорюуланги олохон лэ арадай багшанарые Илья Николаевич хүмүүжүүлһэн юм. Тэдэнь хожомоо дэмы бэшэ «ульяновцууд» гэжэ суурхадаг һэн. Гадна И. Н. Ульянов губерни доторoо багшанарай съездүүдые эмхидхэхэ, ударидаха хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадаһан, 1872 ондо Москвада болоһон политехническэ выставкэдэ, Бүхэроссин багшанарай съездтэ ошожо ерэһэн байна.

Бүлэ дотор хүүгэдые хүмүүжүүлгэ тухай теори зохёолгодо Илья Николаевич баһал горитой хубитаяа оруулаа. Ульяновтанай үхибүүд эбтэй зетэй, ажалша бүлэ соо үдэһэн намтартай. Эхэ, эсэгын захяа заабари эндэ эгээн нангин зүйл гэжэ тоологдодог байһан юм. Тэдэнэр ородой классическа литературын, мүн хариин оронуудай уран зохёолшодой номуудые олоор уншадаг, удхыень һайн мэдэдэг байгаа. Эсэгэнь тэдэнэй хүмүүжэлые онсо анхарал дороо абажа, шадамараар хүтэлбэрилдэг һэн. Ажалша хүн зоной ажабайдалай хүндэ хүшэрые, орон дотор боложо байгаа ниитэ-политическэ гүнзэгы удха шанартай үйлэ хэрэгүүдые энэ бүлын гэшүүд һайн ойлгодог бэлэй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр булта ородой демократическа соёл культурын эрхим һайн ёһо заншалнуудаар хара багаһаа нэбтэрэнхэй ябаа бшуу.

Эсэгынь эсэшэ сусашагүй ажабайдал, ажал хэрэг, арадтаа алба хэхын түлөө аһан шадалаараа оролдожо ябадаг эрмэлзэлынь үхибүүдтэнь гайхамшагта жэшээ болоо һэн. Хожомоо революционернүүд болоһон Ульяновтанай үхибүүдэй хараа бодол энэл үндэһэн дээрэ тогтонижоо гэхэдэ зүбтэй.

Россин түрүү үзэлтэй энэ бүлэ Коммунис партиие байгуулагша, тэрэнэй вождь, Совет гүрэнэй үндэһэ һуурине табигша В. И. Ленинине хүмүүжүүлһэн габьяатай.

Арадай гэгээрэлэй болон педагогическа ухаан бодолой хүгжэлтэдэ Илья Николаевич Ульянов гүнзэгы нүлөө үзүүлээ юм. Тэрэнэй ажал ябуулга үндэрөөр сэгнэгдэдэг байһан гээшэ. «Волжский вестник» газетэ Ленинэй эсэгэ тухай игэжэ бэшээ һэн: «...Гэгээрэлэй хэрэгтэ иимэ гүнзэгыгөөр, эсэслэн бүхы ами наһаяа зорюулһан ушарыень бидэ гайхаабди. И. Н. Ульянов шэнги сэбэр сэдьхэлтэй хүн ба эрхэтэн болохо гээшэ манай гүн хүсэлэй нэгэн мүн».

Багшалхы ажал ябуулгаараа, ниитэ-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ оруулһан ехэ хубитаараа Россин арад түмэнэй ухаан бодолой политическэ талаараа һэргэлгэдэ И. Н. Ульянов сэхэ нүлөөлһэн гэжэ үшөө дахин тобшолмоор.

Тэрэнэй нэрэ алдар арадай сэдьхэлдэ хэтэ мүнхэдөө үлэнхэй. Тэрэнэй баатаршалгатай тэнтэй ажабайдалынь, гүн гүнзэгы хараа бодолынь, арад зондоо алба хэлгэнь, эрхэтэн мэдэрэлынь коммунис общество байгуулжа байһан совет хүнүүдтэ гайхамшагта һайхан жэшээ болохонь дамжаггүй.

С. БУТОЧНИКОВА,
түүхын эрдэмэй кандидат.
(ТАСС).

ЧССР. Энэ ороной машина бүтээдэг предприятинуудай социалис экономическа хамжаанда эдэбхитэйгээр хабаадалта өөһэдынь эршэтэйгээр хүгжэлгын найдамтай тулгуури болоо. Долоодохи табан жэлэйнгээ туршада ЧССР элдэб түхэлэй станогуудые үйлэдбэрилгэеэ улам үргэдхэхэ юм. Эндэ бүтээгдэһэн оньһон техникэ дэлхэйн 90 гаран ороной захилаар эльгээгдэжэ байдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Прагын ТОС гэжэ заводой нэгэ цех дотор. Дэлхэйн олохон оронуудта эльгээгдэдэг бүтээсэ ехэтэй шэнэ станогые слесарь Людвиг Гала хабсаргажа байна.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН СААНАҺАА

КПЯ-гай ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТОКИО. Японой Коммунис партиин ЦК-гай пленум Японой ниислэлдэ нээгдээ.

КПЯ-гай ЦК-гай Президиумэй түрүүлэгшэ К. Миямото пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын байдалда, Японой правительствын гадаадын политикада хабаатай асуудалнууд дээрэ тогтоод, капиталис долоон оронной хүтэлбэрилэгшэдэй Оттавадахи зүблөөнэй дүнгүүдые буруушааба. Оттавадахи уулзалгын документнүүд дотор дурдагдаһан, СССР тушаа «хүйтэн дайнай» хараа бодол баримталха, буу зэбсэгүүдые урда тээнь үзэгдөөгүй ехээр үрдилдэн түхеэрхэ, япон-американ сэрэгэй үгэсэлгые НАТО-тай холбохо гэһэн Американ захиргаанай һанаашалгые эрид шууд шүүмжэлээ гэжэ «Акахата» газетэ мэдээсэнэ.

Оттавадахи зүблөөндэ хабаадагшад политическэ ба сэрэгэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ гол анхаралаа хандуулаад, дары шиидхэгдэхэ ёһотой экономическа асуудалнуудые алгад гараһан байна гэжэ К. Миямото тэмдэглэбэ. Р. Рейганэй захиргаанай дай жүрөөдэдэг хархис хараа бодолые даган баримталдаг байһанаа Оттавада үшөө дахин элирхэйлһэн Д. Судзукиин правительство буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал дэбэргэлгэдэ туһа хүргэһэн, тэрэнине зүблөөн дээрэ дэмжэжэ, япон арадай хүсэл эрмэлзэлдэ хохидол ушаруулаа гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

ФРАНЦИ БА НАТО

ПАРИЖ. Францийн президент Ф. Миттеран НАТО-гай генеральна секретарь И. Лунстай уулзажа, хөөрэлдөө тэһэн мэдээсэл тунхаглагдаа. Уулзалгын һүүлээр журналистнуудта Лунс игэжэ хэлэһэн байна: Ф. Миттеран «НАТО тушаа Францийн баримталдаг хараа бодол тухай, баруун оронуудые хамгаалгын асуудалнуудаар урда тээнь дамжуулагдаһан мэдүүлгэнүүдые лаблан баталаа». «Хойто атлантическа бүлэглэлдэ хабаададаг зарим оронуудтахи политическэ оршон байдал, баруун тээхи оронуудые хамгаалха оролдолго тушаа һонирхолой Баруун Европын хүн зоной зарим хубиин дунда бага боложо байһан ушар» хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдээ гэжэ НАТО-гай генеральна секретарь тэмдэглэбэ. «Аза болоходоо, энэ асуудалаар бусад оронуудһаа һураггүй һайн хараа бодол Францийн баримталдаг байһандань» сэдьхэлээ ханаһанаа Лунс элирхэйлээ. Нейтронно бомбогой холбоотой шэнжэлгэнүүдые хэжэ үргэлжэлхэ гээд «Францийн эрмэлзэдэгые уулзалгын үедэ һайшаан тэмдэглээб» гэжэ тэрэ нэмэбэ.

Парижай «Матэн» газетэ энэ уулзалгын урда тээхэнэ Францийн гадаадын харилсаанай министр К. Шейсоной интервью тунхаглаа һэн. «Советскэ Союз «айхабтар мэргэн» шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхожо, Европодохи тэнсүүриин шэнжые хубилгаа» гэһэншүүгээр министр тэрэ интервью доторoо баталан дурдана. Тиихэ зуураа Европын дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет ракетэнүүдэй ниитэ хэм хэмжээе арба гаран жэлэй туршада СССР нэгэшье единицээр нэмээгээгүй, харин тэдэнине дэгдээхэ түхеэрэлгэнүүдэй тооe, ядерна һомонуудай хамтын хүсые энэ үе соо хорооһон тухайдань Шейсон дуугай үнгэрөө.

НАТО-гай 1978 оной декабрьда гаргаһан шиидхэбэриин «хубилгагдахагүй болоһоной» һүүлээр лэ Европодохи зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай зүүн ба баруун оронуудай хоорондын хөөрэлдөөнүүд эхилжэ болохо гэһэн һанамжа министр хэлэбэ. Тиин, үнэндөө, Европодо буу зэбсэгүүдые дахинаа үрдилдэн түхеэржэ эхилхэ хараа бодол баримталагшадые тэрэ дэмжэнэ, сэрэгүүдэй эндэ хоёр талаһаа сугларалгын хэмжээ хороохо асуудал бүтэмжэтэйгөөр зүбшэн хэлсэлгэдэ правительствынтаа оруулжа болохо хубита тухай юушье хэлэнэгүй.

Гэхэтэй хамта, Францийн национальна оборонын министр Ш. Эрню Сомюр хотын сэрэгэй училищида үгэ хэлэхэдээ, Францийн шэнэ правительство «Зэбсэглэлгын талаар, тэрэ тоодо нейтронно түхэлэй зэбсэгүүдэй талаар шэнжэлгэнүүдые хэжэ үргэлжэлхэ бодомжотой» гэбэ. Тэхэ зуура буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ гэдэг НАТО-гай политикаһаа дулдыдадаг жэлнүүдтээ бэшэ, харин үнэхөөр бэеэ дааһан политика баримталдаг, шахардуу байдал һуларуулхын, бүхы гүрэнүүдтэй харилсаа холбоо тогтоохын тула, бүлэглэлнүүдые зайсуулхын тула ябуулга хэдэг болоод лэ байхадаа, уласхоорондын оршом соо Францийн хүндэтэй болоһониинь элитэ.

МОХАММЕД ФАРХАД СҮЛӨӨЛЭГДӨӨ

ДАККА. Бангладешэй Коммунис партиин ЦК-гай генеральна секретарь Мохаммед Фархад худалаар гэмнэгдэн хаагдаад, жэл үлүүтэй соо түрмэдэ һууһан байна. Июлиин 30-да тэндэһээ сүлөөлэгдөө. Энэнь эгэршэгүй, эрид шанга тэмсэлэй үрэ дүн болоно. Тэрээндэ түрүү үзэл бодолтой партинууд, түрүүн түрүүндэ коммунистнууд, профсоюзууд, залуушуулай ба бусад олонниитын эмхинүүд, интеллигенциин түлөөлэгшэд, бүхы демократическа хүсэнүүд, үргэн арад зон хабаадаа. Тэмсэлэй үедэ орон дотор ехэ митингнүүд, суглаанууд болоһон, КПБ-гай ЦК-гай генеральна секретарине хамгааһан уряанууд ба мэдүүлгэнүүд доро олон мянган хүнэй гар табюулагдаһан байна.

ДЭЭРМЭШЭДЭЙ ГУРИМААР ДОБТОЛБО

ПАРИЖ. Урда-Африкын сэрэгшэд Анголын Арадай Республикын газар дайда худар добтолон орожо, Кунене провинциин 8 һууринтосхонине эзэмдэбэ. НРА-гай Францидахи посольствын эндэ тарааһан мэдүүлгэ дотор энээн тухай мэдээсэгдэнэ.

Ябаган сэрэгэй бригада, хүлһэншэдэй ба Урда-Африкын солдадуудай хоёр батальон, машинануудтай ябаган сэрэгэй батальон, артиллериин подразделенинууд добтолгодо хабаадана. Тэдэнине самолёдууд ба вертолёдууд дэмжэнэ. Интервентнүүдэй батальон Кувеллын комууные эзэмдэхэ һанаатай, хойшоо шэглэн дабшана гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

ХОРОХО ЭРХЭ БАНИСАДРТА ОЛГОБО

ПАРИЖ. Июнь һарада Иранай парламентаар гүрэнэй толгойлогшын тушаалһаа буулгагдаһан, Иранай президент байһан Банисадрта политическэ хараа бодолой үндэһөөр хорохо эрхэ Францийн засагаархид олгобо. Францийн газар дээрэ политическэ ябуулга хэхэгүй гэһэн эрилтэтэйгээр, политическэ хараа бодолой үндэһөөр хорохо эрхэ Банисадрта олгогдоо гэжэ Францийн гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Банисадр июлиин 29-нэй үглөөгүүр самолёдоор Францида ерэжэ, Париж шадархи «Эрве» гэдэг сэрэгэй аэродромдо бууһан байна. Полициин шанга харуул доро Францийн ниислэлэй оршон тойрондо байхаар абаашагдаа.

Банисадрые үдэшэжэ ерэһэн, Иранай ВВС-эй полковник Моэзи эндэ болоһон пресс-конференци дээрэ игэжэ мэдээсэбэ: Иран дээгүүр туршахы ниидэлгэ хэхын тула Тегеранһаа гараһан «Боинг-707» самолёт-заправщигта агсан президентые һуулгажа зугадуулааб гэбэ.

Тегеранай сэрэгэй аэродромһоо ниидэхын урда тээхэнэ хушалтатай фургон-машина Банисадрай һууһан самолёдой хажууда ерэһэн байгаа.

ТЕГЕРАН. ПАРС агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, шахай пилот байһан полковник Моэзиин Банисадрые һуулгаад зугадаһан «Боинг-707» гэжэ самолёдые Иранай истребительнүүд мүрдэн намнабашье, хилэ дабахаһаань урид хүсөөгүй.

Гүрэнэй гэмтэн, президент байһан Банисадрые бусааха эрилтэ Иранай гадаадын хэрэгүүдэй министерство Францийн правительствын үмэнэ табиба. Гадаадын хэрэгүүдэй министр Мир Хосейн Мусаби-Хаменейгэй мэдүүлһэнэй ёһоор, тиимэ эрилтэ июлиин 29-дэ Тегерандахи Францийн элшэн сайдта дамжуулагдаһан байна.

ХОЛЫН АЯНШАЛГАҺАА БУСАБА

ЛЕНИНГРАД. «Михаил Сомов» гэһэн дизель-электроход 244 хоног соо түби дэлхэйн дүрбэн океанай арбан нэгэн далай соогуур тамараад, урда полярна түби тээшэ аяншалгада ябаһанаа бусаба. Совет Антарктическа флотилиин онгосо сагаан түбиин мүльһэн табсан шадар тамаралгаяа дүүргэбэ.

Ородой ба Ленинградска станцинууд дээрэ үбэлжэһэн мэргэжэлтэд болон эрдэмтэд, далайн экспедиционно отрядай океан шэнжэлэгшэд эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэреэ нүхэдтөө дамжуулаад, гэртээ бусажа ерэбэ.

Антарктидада полярна һүнинүүд тогтонхой. Тэндэ үбэлэй саг түлэг дундаа орошонхой. 60 градус хүрэтэр хүйтэрнэ, секундын 30 метр хүсэтэйгөөр һалхилна гээд бүхы обсерватори болон станцинуудһаа Совет Антарктическа 26-дахи экспедициин гэшүүдэй дамжуулһан һүүлэй мэдээсэлнүүд дотор хэлэгдэнэ. Ажаглалтануудай болон научна туршалгануудай программа амжалтатайгаар сүм дүүргэгдэнэ гээд экспедициин хүтэлбэрилэгшэд мэдээсэнэ.

Тиихэ үедэнь Арктическа ба Антарктическа эрдэм-шэнжэлгын институтда ээлжээтэ, 27-дохи аяншалгада бэлэдхэл түлэг ябуулагдана. «Михаил Сомов» гэһэн дизель-электроход сентябриин эхеэр дахинаа аяншалгада гарахань.

(ТАСС).

Социалис оронуудаар

МНРП-гэй ЦК-гай ТОГТООЛ

УЛААН-БААТАР. «МНР-эй ба РСФСР-эй хоорондо хани ёһоной харилсаа тогтоохо тухай хэлсээндэ гар табигдаһаар 60 жэлэй ой тухай» МНРП-гэй ЦК-гай тогтоол эндэ тунхаглагдаа.

1921 оной Монгол-совет хэлсээн — монгол арадай түүхэдэхи түрүүшын, адли тэгшэ эрхэтэй договор юм гэжэ тогтоол дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ. Энэ договор Монгол ороной революционно ажалшадай, Совет Россиин илагша пролетариадай аха дүүгэй холбооe батадхан, хоорондоо хүндэлэлсэлгын ба этигэлсэлгын, үнэхөөрөө тэгшэ эрхэтэй, хани харилсаанай, харилсан туһалалсалгын гуримаар тэрэнине хүгжөөхэ политическэ, хуулиин үндэһэ һуури табинхай.

Адли уг зорилгонуудаар, хараа бодолнуудай нэгэдэлээр холбогдоһон МНР-эй ба СССР-эй арадуудай хоорондын эбдэршэгүй бата холбоон, аха дүүгэй хани барисаан — зохёон байгуулхы, шэнэдхэн хубилгагша асари ехэ хүсэн, социалис общество байгуулгын замаар МНР-эй хурдан түргэнөөр хүгжэн дабшаха шухала нүхэсэл болоно гэжэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

Үнгэрэгшэ жаран жэлэй турша соо монгол арадай туйлаһан бүхы амжалтанууд — Советскэ Союзтай, социалис хани нэгэдэлэй бусад оронуудтай Монгол ороной тогтооһон нягта хани барисаанай ба харилсаа холбооной үрэ дүн мүн.

МНР-эй коммунистнууд болон бүхы ажалшад арадай засагта Монгол ороной ба РСФСР-эй хоорондо хани барисаата харилсаа тогтоохо тухай хэлсээнэй түүхэтэ ойе тэмдэглэхэдээ, агуу ехэ Ленинэй парти — КПСС-тэй, Октябриин Эхэ оронтой — Советскэ Союзтай хани барисаанайнгаа һабагша һудалые саашадаа бүхы аргаар бэхижүүлхэ, гүнзэгырүүлхэ, социалис байгуулалтадаа шэнэ амжалтануудые туйлаха гээд шиидэнхэй гэжэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Монгол, совет арадуудай ажабайдалдахи энэ гайхамшаг үйлэ хэрэгтэ бэлдэхэ ба һайндэрлэхэ хэмжээ ябуулганууд тус тогтоолоор хараалагдана.

НҮХЭД

ТҮРЭЛХИД—ҺУРГУУЛИ—АЖАБАЙДАЛ

НҮХЭСЭЛ—НАҺАНАЙ ОЛЗО

Бага балшар наһандаа нүхэсэхэ гээшэ тон шухала. Үхибүүдэй нүхэсэл —түрүүшын дуран юм гэжэ А. С. Макаренко хэлэһэн байдаг. Бишыхан үхибүүн нүхэсэжэ эхилхэдээ, ажабайдалай түрүүшын дүй дүршэл суглуулжа, хүн боложо эхилнэ. Тиимэһээ үхибүүгээ жаахандань яслида, удаань саадта ябуулха гэшэмнай хүмүүжүүлхын тон эхэ удха шанартай болоно. Бидэ, эхэшүүл, үхибүүдэйнгээ һонирхол, дуранда, шэлэлтэдэнь, һургаһан нүхэдтэнь болоод тэдэнэйнь юрэнхы зүгэй жэлтэдэ айхабтар ехэ анхаралтайгаар хандаха ёһотойбди.

Нүхэд олон янзын байдаг. Эхэ, эсэгэ бүхэн үхибүүндээ гэр найн нүхэдтэй байхые хүсэдэг, түрэһэн түлөө оролдоог гээшэ аабзабди. Тэдэ хайшан гэжэ, «ямар үндэһэн» гэжэ асуугаар энээнние түйлаха? Үхибүүгээ хайшан гэжэ нүхэдые шэлэжэ һургахаб, муу нүхэнһөө яажа хамгаалхаб, хэрбээ тодхороо тохёолдобол, яажа абарха, туһалхаб гэһэн асуудалнууд хүмүүжүүлгын зарим сэхэнь хэлэхэдэ, заха хизааргүй оло дахин байралдадаг бэшэ аал?

Зүб. Эдэ асуудалнууд олонхи түрэлхидэй һанааень зовоодог. Түрэлхид тиимэһээ үхибүүдтээ, илангаа бишыхан байхадань, наадаха нүхэдынь өөрөө шэлэжэ олгохо оролдодог. [illegible] жа наадаха аабза гэжэ һанаһан үхибүүд заримдаа бэе бэедээ халдасагүй хүйтэн байхаяа һанадаг. Харин тиихэдэ тад ондоо абари зантай үхибүүдээр аргагүй зохидоор тааража нүхэсэдэг. Энэ хэлээшээ батадхахын тулада Улаан-Үдын 33-дахи һургуулиин 3-дахи классай хоёр һурагшадые дурдая. Алеша гал түргэн зантайшье һаа, түргэн номгордог, баян бардам зантай үхибүүн. Харин Сережа тад ондоо. Тэрэ даамгай даруу зантай, юумэ нарибшалан бодожо шададаг, ухаансар хүбүүхэн. Алеша өөрынгөө абари занһаа тодхортожо, классайнгаа бусад хүбүүдээр таарадаггүй, абаһаар «нюдаргаараа хөөрэлдэхэеэ» һанадаг. Тиимэ занГыень мэдэхэдээ, басагаханууд Алешые гасааляжа: «Эй ши, заряа. Дахинаа үрзэгэд гэлши!» гэжэ наадалха. Хороо, бусалһан Алеша бүри ехээр гааража, басагадые шаг шууяа табитарнь намнаад, хүсөө һаа, үһэндэнь аһашадаг һэн. Багшынгаа юундэ басагадые гомдохоонобши гэхэдэ, өөһэдөө түрүүн намайе бү гомдоог лэ гээд уралаа дурбиилгаха.

Теэд иимэ багтасагүй зантай Алеша яагаад Сережотой тааранаб гэһэн асуудал гарана. Эндэ Сережын абари зантай болоо һайн талаыень онсо тэмдэглэмээр байна. [illegible]

[illegible] халтирдаг хадаа Вовые ка тогто абаашажа, һолжоржо һургана. Эдэ хоёр хүбүүдэй нигэжэ бэе бэеэ дүптэлсэн, һургалсан нүхэсэхэдөө түргэн дадажа, саашадаа ёһотой һайн, ульгам эжэл нүхэд болохонь дамжаггүй. Үхибүүдшье өөһэдөө, тэдэнэй гэртэхиншье хадаа сэдьхэлээ ханаги, тэнюун, зугаатай ябанад.

Харин үхибүүдэй нүхэсэлэй хододоо иимэ урагшатай һайн байдаггүйнь гомдолтой. Нэгэ гэр бүлэ зуһаланда (дача) нүүжэ ерэбэ. Тэдэнэй түбхинэжэ, хүршэнэртээ танилсажа үрдеэдүй байхадань, арба наһатай хүбүүниинь айхабтар түргэнөөр үетэн наһанай арбаад хүбүүдтэй танилсаадхиба. Тэдэ хүбүүд түрэлхидтэнь үлүүсэ гарама тоомтүйгөөр үзэгдэбэ. Эхэ эсэгэ хоёр һанаагаа зобожо захалба. Тэдэнэй нэгэн — һөөл биб гэжэ һанаһан янзатай хүбүүн эхэ, эсэгын ганса хүбүүе үдэр бүри хайшаншьеб дахуулхаяа һанаха юм. Нүгөө хүбүүн, юундэшьеб, наншалдааша шэнгеэр үзэгдэбэ. Гурбадахиинь гэртэхин хэрзэгы зантай, шэрүүн үхибүүн гэжэ нэрлэбэ. Тиимэ тобшолол хэлэнэй һүүлээр үбгэ һамган хоёр хүбүүгээ тэдэнэртэй нүхэсэхыень дары болюулха гэжэ шиндэбэ. [illegible]

[illegible] далаараа заабол үмөөрхэ, хорёошье һаатнай, нюусаар уулзадаг лэ байха. Тиигэхэ болюо һаа, энэмнай түрэлхидөө ехээршье бэшэ һаа, мэхалһан лэ ябадал болохо бшуу.

Бидэнэр, түрэлхид, һанаандамнай таараагүй үхибүүнтэй нүхэсэхыень үхибүүгээ хориходоо, тэрэнээ сэдьхэлэйнь байдалаар бэшэ, харин заабаришалгын хүсөөр алхам хүүлэжэ һургана бэшэ аалди. Хэрбээ нигэжэл байха болоо һаатнай, үхибүүнтнай буруушаахаяа болёод, хэлээшээртнай дуугайхан байдаг болоо һаа, бүри муу — тэрэтнай бүхы юумэндэ хайша хэрэг, хамаагүй болохо байна бшуу. Тиимэһээ, хүндэтэ түрэлхид, үхибүүнэйнгээ хэнтэй, хайшан гэжэ нүхэсэхэ хэрэгтэ анхарал ехэтэйгээр хандажа, мүнөө үе сагай эрилтэдэ таарама хүнэй болбосорон хүгжэхын түлөө бага балшарһаань оролдоёл.

В. АСОНОВ,
Тимлюйн цементын заводой электромонтер, Каменскын 1-дэхи дунда һургуулиин түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ.
В. ТОКТОХОЕВА,
журналист.

(УРАН ЗОХЁОЛШЫН ДЭБТЭРҺЭЭ)

ТЭРЭ ХОЛЫН МАРТАГДАШАГҮЙ ҮДЭРНҮҮД

Ази, Африкын уран зохёолшодой 1958 ондо Ташкентдэ болоһон түрүүшын хуралдаанда Хоца Намсараев Ч-Р. Намжилов хоёр хабаадалсаһан байна. Тэндэ хэгдэһэн тэмдэглэлнүүдэй нэгэ хэһэгые доро толилхомнай.

Октябриин 5. Мүнөөдэр хуралдаамнай эхилээ. Элдэб яһатанай зохёолшодтой танилсажал ябанабди. Шара хубсаһатай, хундан толгойтой Цейлоной лама. Нэрэнь Сири Сивали. Шантагар хамартай, маряатайшаг. Англи хэлэ муутай аад, балай ярилдажа бирабагүйбди. Тиигэһээр байтарнай, сагаан хубсаһатай, нюдэндөө шэлтэй, үдхэн хара һахалтай хүн ерээд, бидэнние ородоор мэндэшэлбэ. Толгойгоо сайбар нимгэхэн пулаадаар зохидоор тааруулжа уянхай. «Энэ бабагартай намайе буулгалши» — гээд Хоца Намсараевич һэмээхэн гарыем татаа һэн. Зурагыень хоёр дахин абабаб. Ород хэлэн дээрэ ойлгуулжа биранагүй хаб гэжэ тухайлхадаа, тэрэмнай миниие барижа байһан ручка абаад, блокнот дээрэмни: «Сант Сингх Секхон. Пенджаб» гэжэ ехэл оролдосотой удаанаар бэшэжэ үгөө бэлэй. Уданшьегүй шаралгы торгон хубсаһатай, үрин налгай, нюдөөрөө энеэбхилһэн эхэнэр манай танилые яаралтайгаар, гараараа зангажа байгаад дуудаба. Энэнь, һүүлдэ мэдэхэдэмнай, Энэдхэг ороной суута уран шүлэгшэдэй нэгэн Амрита Притам гэдэг байгаа һэн. Делегацяараа хайшаашье ошохо болоод, манай «бабагарые» бэдэржэ ябана гэжэ тэдэнэй оршуулагша тайлбарилба.

Октябриин 6. Аяар холын Ганаһаа ерэһэн, нарин үндэр, хара шарайтай хүбүүн Камерун Доуду гэгшэтэй забһарлалгын үедэ танилсаад, оршуулагшые зорюута дуудажа хөөрэлдэбэбди. «Шүлэг, пьесэ бэшэдэгби, яһала хэблэлдэ гарадаг», — гэбэ.

Вьетнамай делегациин хүтэлбэрилэгшэ, шүүмжэлэгшэ Хоай Тхань дунда зэргын бэетэй, хара хүрин шарайтай, туранхай аад, шанаа ехэтэй хүн. Француз хэлэнэй оршуулагшаар дамжуулан ярилдажа, адресаа абалсабабди. Зохёолнуудаа оршуулалсажа, нютаг орондоо хэблүүлхэ тухай хөөрэлдэнэбди.

— Бидэнэр, зохёолшод, юрэ хэлэхэдэ, шүүмжэлэгшэдһээ айдаг, зүрхэ алдадаг агшабди, — гэжэ Хоца Намсараевичай хошоонлон дуугар хада:

— Үгы, битнай һайн һанаатай, зөөлэн шүүмжэлэгшэб, — гээд уринаар энеэнэ.

Монгол ороной түлөөлэгшэд: эрдэмтэн, зохёолшо Цэндийн Дамдинсүрэн, уран шүлэгшэ Цэвэгмидын Гайтав гэгшэдтэй мүнөөдэр уулзажа, ехэл хүхибэбди. Энэ хуралдаанда зорюулжа гарһан «Утга зохиол урлаг» журналай тусхай номерые, мүн өөһэдынгөө номуудые тэдэнэр манда бэлэг болгон барибад. Дамдинсүрэнгуай урдань Буряад нютагаар ябаһан, олон хүнүүдые, тэрэ тоодо Хоца Намсараевичые таниха байгаа. «1942 ондо монгол циркын бүжэгшэдэй Буряад орондо ошожо, уран бэлигээ харуулһанда зорюулһан шүлэгүүдые бэшээ агша бэлэйб».— гэжэ тэрэ дурсан хөөрэнэ. Харин Гайтавын ябажашье үзөөгүй, хэниешье танихагүй байба. Юрэ хөөрэлдөөндэшье оролсонгүй, дуугайхан һуугаад лэ, бидэнние ажагланагаар хараад байһан хэбэртэй.

Октябриин 7. Амаралтын үдэр байжа, олон айлшадтай хамта хотын саанахи зуһалан гарабабди. Тэрэ газарнай узбек хэлэн дээрэ «Чоготай» гэжэ нэрэтэй байба. Сэбэр агаарта хүн зон сэнгэнэд, иишэ тиишээ ябажа ярилданад. Шатар табиһаншье улад бии. Ургажа байһан виноград хаража, ехэл һонирхобобди. Тээ саана узбек жолоошодой зохидоор дүхэриглэжэ һуугаад, сай уужа байхыень харамсаараа:

— Тэрээ руу ошоёлши, үндамни хүрөөд байна. Ши мэдүүлэнгүйшэгөөр дүрыень буулгаха гэжэ оролдоорой.— — гээд Хоца Намсараевич сэхэ алхалшаба...

Дагестанай уран шүлэгшэ Расул Гамзатовай һамгантаяа хамта эндэ ябажа байхыень обёорбоб. Залуу, багжагар шираг бэетэй аад, «сагаан хюруугаар дайруулһан» үһэтэй. Тэрээнтэй танилсуулхадамни, Хоца Намсараевич иигэжэ хэлэбэ:

— Расул, би танай эсэгэтэй танил байһан хүм. Хүбүүнэйнь эды шэнээн мэдээжэ уран шүлэгшэ болоод ябахада, ехээр баясанаб.

— Хүндэтэ аксакал, танай гарые барихадаа, эсэгэтэеэ уулзаһан шэнгеэр урмашабаб. Мүнөөдэр золтой үдэрни байба, — гээд Расул Гамзатов хүхюун зугаатайгаар энеэбхилбэ...

Октябриин 9. Үдэ болотор суглаан үргэлжэлөө. Һүүлээрнь комиссинууд ажаллажа эхилбэ. Манай табадахи комиссиин ажалые эмхидхэлэй комитедэй зүгһөө Цейлоной уран зохёолшо, доктор Бенерагама нэгэгээ. Набтархан газарлиг бэетэй, галтаһан хүрса нюдэтэй, үндэрнэг сэхэ хамартай хүн. Шарайнь сайбар. Хара хүхэ европейскэ костюм үмдэнхэй. Галстук зүүһэн аад, дутуу һулаар уянги. Аали даруугаар англи хэлэн дээрэ дуугарна. Манай комиссиин түрүүлэгшээр Энэдхэгэй түлөөлэгшэ, доктор Чаттерджи һунгагдаба. Ногооботор үнгэтэй, хоолойдоо хүрэтэр шагтатай хубсаһатай энэ хүн Калькуттын университедтэ 38 жэл заадаг багша байба. Шэрүүншэг зантай, журамтай, хатуу хүн хэбэртэй. Үгэ хэлээшэдые таһа дүүрэхэдээ шадамар. «Хэрэгтэ хабаатай бэшэ юумые олоор хэлэлтэгүй, тодорхой дурадхал оруулагты» гэжэ тэрэ ходол уряална. Эндэ юрэнхыдөө англи, француз, индонези, араб хэлэн дээрэ хөөрэлдөөн болоно. Мүнөөдэр уран шүлэгэй үдэшэ, дуу хүгжэмэй концерт һонирхол ехэтэйгээр үнгэрөө.

Октябриин 10. Бүхы комиссинуудай хүдэлмэри үргэлжэлөө. Манай комиссиин суглаан дээрэ Энэдхэгэй зохёолшо Мулк Радж Ананд («энэшни манай Анандал бшуу даа» гэжэ Хоца Намсараевич түрэл дүтөөр һанан дуугардаг байба), Цейлоной лама Сири Сивали, Индонезиин суута прозаик Прамудья Ананта Тур, Хитадай түлөөлэгшэ Эми Сяо гэхэ зэргын хүнүүд үгэ хэлээ. Ази, Африкын зохёолшодой саг үргэлжын бюро байгуулха, тусхай журнал бии болгожо, хоёр түбиин элдэб оронуудай уран үгэтэнэй бэшэһэн зүйлнүүдые хэблэжэ байха, эрхим бүтээлнүүдэй түлөө шан тогтоохо тухай дурадхалнууд оруулагдаа. Комиссиин суглаанай түгэсхэл дээрэ Казахстанай эрдэмтэн, уран шүлэгшэ Абдильда Тажибаев аха дүү ёһоной халуун үгэ хэлэжэ, манай нютагта морилжо хайрлыт гэһэн уряал бүхы байгаашадта айладхаа бэлэй.

Корей ороной ахамад зохёолшо Хан Сер Ятай мүнөөдэр танилсажа, нэгэ хэһэг ярилдабабди. Үндэршэг бэетэй, бууралтаһан үһэтэй, даруу түбшэн янзын хүн. Эндэхи поэдүүдэй шүлэгүүдые оршуулжа, буряад хэлэн дээрэ тунхаглаһан «Байгалай толон» журналаа бэлэглэбэбди. Ехэл баясаһан хэбэртэй. Нүхэрнай өөрынгөө нютагай гоё һайханиие харуулһан зурагуудые барял бэлэй.

Октябриин 11. Монгол угсаатан энэ хуралдаанда ехэ олон ерээ байна. Үглөө үдэшэ сугларжа хөөрэлдөө һаамнай, һайн байгаа гэжэ урда үдэрынь хэншьеб бидэндэ дуулгаһан юм. «Зеравшан» ресторанай багахан таһалга соо Монгол ороной зохёолшод Дамдинсүрэн, Гайтав, Үбэр-Монголой түлөөлэгшэд Малчинхүү, Сайнцогт, Хальмагай поэт Аксен С[...] Буряадһаа Хоца Нам[...]вич бидэ хоёр хэлсэһ[...]таа сугларбабди. Ура[...] хёолой хүгжэлтэ, шэн[...]һан номууд тухай, [...]ралдаанай һүүлээр өө[...]рондоо холбоо барис[...]тоохо, зохёолнуудаа [...]лалсаха тухай хөөр[...] яһала удаан һуубабди. Гайтавтай дүтэ тани[...] «Дамдинай Сүхэ-Баата[...]жэ нилээд томохон по[...] буряадшалха болобоб. [...] Намсараевич Сайнцогты[...]мые абаа һэн. Энэ хүн [...] үгэтэй, номгон дару[...] хуушан монголоор ун[...] бэшэдэг бэзэт даа» гэ[...]най үбгэжөөлдэ хандаж[...] гарһыень лэ бүхэли [...] зэргэлжэ һууһан аад, [...]жа абабаб.

Октябриин 12. Хура[...]да оролсоһон түлөө[...] хэдэн бүлэг боложо [...]раад, автобусуудта [...] хүдөө нютаг гарабабди. [...]кентһээ гушаа[...] модоно[...]да оршодог нэгэ жинрэ[...] хоздо бидэ тудабабди. [...] сэмгэтэй үхэр бүреэшүү[...] жэмэй дуугаар, бара[...] абяагаар бидэнние баяр[...]лолтойгоор угтан абаа[...]лайнь байрые, жэмэс [...]даг газарыень ябажа [...]бабди. Хара, ногоон [...]град ондо ондоо уча[...] ургуулагдадаг юм байна[...] хэзэг шэнги болгон най[...]жа уяатан, хажуугаар[...]рахадаа гү, али зосоо[...] ороод ябахадаа, жэмэ[...] таһалаад, амтыень [...] болохо. Нэгэ узбек [...] орожо, байра байдалые[...]рабабди. Оро дэбисхэр[...] саһанһаа бэшэ юумэн [...] данагүй. Юрэ энэнь [...] зуурын байжа болоо [...] Яһала сомор, сэбэршье [...]лээрнь сайлалга болоб[...]заа түхеэрэгдэнхэй. [...] хоолынь үндэһэн узбе[...]римаар бэлдэгдэһэн [...] Гол хүндэнь узбегэй [...] плов ааб даа. Нютагай[...] һайханай бүлгэмэйхид[...] сөөр хатар наада хар[...] Янза бүриин хүгжэм [...] руулжа байгаад, дуу д[...]данад. Үһээ оло таһ[...] наринхан гэзэгэнүүд [...]гүрэһэн, дунда наһанай [...] нэр һахы-һалар дэбхэрэ[...]тарба.

...Суглаанай хаагдаһан[...] но хэдэн бүлэгүүд бо[...] таһараад, зарим союзна[...] публиканудаар аянша[...] ябалган болохоор хүлеэг[...]

Ч-Р. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн[...]һаа) Хальмагай поэт А[...]сеев, Х. Намсараев, каза[...] хёолшод М. Джангали[...] Тажибаев гэгшэд Таш[...]шадар хөөрэлдэжэ байна.

Авторай фо[...]

Цэдэн ГАЛСАНОВ

НАЖАРАЙ НАМААЛМА НАЙРУУЛГАНУУД

1. Һэлэнгэ дээгүүр һолонго

Гани һарамнай нараилба,
Уни манаяа хуряаба...
Уя дура хүдэлгэмэ
Ая ганга анхилба.
Хургы торго эсхүүлмэ
Ургы ногоон унжарба.

Бугын эбэр шуһажаа,
Зүгын һабар тоһожоо.
Бүхы байгаали наражаа,
Хүхы һуугаали донгодоо.

Залии түрүүнээ нэрьебэл,—
Аалин аадараар тобороо.
Дуулим агаараар жэргэмэл
Гуулин дуугаараа тодороо.

Тэрэнги эрьедэо үргөөд,
Һэлэнгэ халин һалаатаа.
Һолонго долоон үнгөөр
Оронго тээһээ дугаагтаа.

Мүльһэнһөө Байгал мултараад,
Хүрьһэнһөө газар үрэжөө.
Баян таламнай билтараад,
Уян аялгаар хүгжэмдөө.
...Гани һарамнай ерэнхэй,
Уни манаяа һэбинхэй.

2. Мүнхэ-Һарьдаг үльгэршэн

Сүмбэрэнш оройдо сабан хайлаад,
Сүл газар руу уруудан һайлаа.—
Мүнхэ-Һарьдаг лэ гансааран сайгаад,
Мүнөөшье абанагүйл малгайгаа.
Сэлгеэн бужагар сэсэн толгойдоо
Сээжээр халима үльгэр зохёогоо.—
Үүлэн дээрэһээ доошоо тонгойгоод,
Үльгэршын хууртай мүшэд тохёогоо.
Түнхэнэй түрүү тарилашан үбгэн
Тэрэ үльгэрыень түүрээн байна;
Зэдын хонишон — хэрбааша мэргэн
Зэбээ туршангаа догэд шагаана...
Теэд Мүнхэ-Һарьдаг лэ нөөхил
зандаа.

Түүрээл аялгынь шагнажал һууна.
Тэнгэри тулама сэсэн тархидаа
Түмэн жэлнүүдэй домог хадууна:
Буряад угсаатанай уул туужые
Буха-Ноёнһоо эхи татана;
Гэсэрэй гушан гурбан баатарые
Гэшхэлээд шулуужаһынь дурдана...
Тэрэ һамбаандань, хабирга доогуурнь
Тэбсэг дамжажа, аршаан хүүюурнүүд
Тэршээтэн харайнад, Үшөө
саагуурнь
Тала бүрхөөнэ үнгын хибэсүүд.
Алтан-Мундаргын саһан гэдээд,
Арюун Байгал руу шуухиран
дуулаа.—
Аяан Һарьдаг лэ хасабша һэхээд,
Абанагүй һагсуурга малгайгаа.

3. Хүхын дуунай һүниин дуун

Хүхын дуунай хүгтэйшье һаань,
Хүгжэмһөөнь гоёор дууланалши.
Хүхын дуунай зүнтэйшье һаань,
Хүсэмөөр наһаа тоолонолши.
Хүхын дуунай һүнишье һаань,
Хүүхэн, шимнил һануулналши даа.

Хүүргэ, дугын бүхэшье һаань,
Хүтэрэлдэжэ, хүтэлнэлши даа.
Һааһаар һү гудамхихаһаам
Һайхан ундан байдаггүй хаям!
Һаран-Хүхы — дангинаһаам
Һараана, намуу һаргадаг хаям.

Хүхын дуунай хүгтэйшье һаань,
Хүгжэмһөөнь гоёор дууланалши.
Хүхын дуунай зүнтэйшье һаань,
Хүсэлөө өөрөө буулганалши.

ХҮН БА ХУУЛИ

ЁҺО ГУРИМ ЗААТАГҮЙ БАРИМТАЛХА

Тэрэ урдаһаань табилуулжа ябааша автомашинын үлэ мэдэг гуйбалзан, «жороолхые» ажаглан сасуу милициин сотрудник жолоошондонь «Зогсо!» гэһэн тэмдэг үгөөдхибэ. Гүрэнэй автомашиные жолоодожо ябаһан шофер А. А. Киселевой үнэмшэлгэ болон бусад документнүүдые шалгажа байха үедөө ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ һуурийнь ара талада хэбтэһэн буу обёороодхёо һэн.

Энэ хүн ямаршье хадань буу бариха, абажа ябаха эрхэтэй байгаа ха гү гэжэ бодомжолходоо, буугай эзэн гэһэн үнэмшэлгэеэ, ангуушанай биледые харуулхыень тэрээндэ дурадхаа һааб даа. Тиимэ документнүүд байбагүй. Энэ агнууриин дробовик бууе танихагүй нэгэ хүнһөө худалдажа абаа һэм гэжэ тэрэ мэдэрхэ баатай болоо һэн.

«Буу худалдан абаха, бүридхэлдэ оруулха, хэрэглэхэ болон хадагалха дүрим эбдэһэнэй түлөө харюусалга тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1976 ондо тунхаглаһан Указай үндэһөөр Советскэ райсоведэй гүйсэдкомой захиргаанай комисси эрхэтэн Киселевто 20 түхэригэй яла тохоһон, буугынь хуряан абаха гэһэн тогтоол абаһан байха юм.

Хэн нэгэнһээ буу худалдан абаһан, дотоодын хэрэгүүдэй органуудай зүбшөөлгүйгөөр, ангуушанай биледгүйгөөр агнууриин буу хадагалдаг, ондоо хүндэ буугаа барюулдаг, бүридхэлдэ буугаа оруулхаяа хулжадаг хүнүүдтэ 20 түхэриг хүрэтэр яла түлүүлхэ, бууень ямаршье түлбэригүйгөөр хуряан абаха гэһэн заабари тэрэ Указ соо эли тодоор үгтэнхэй бшуу.

Агнууриин буу худалдажа абахын тула дотоодын хэрэгүүдэй органуудта хандаһанай, заатагүй бүридхэлдэ оруулһанай хэрэг юун байгаа юм гэһэн асуудал гаража болоно.

Гүрэндэ, ниитын гуримда, тэрэшэлэн хүндэ аюулгүй ажабайдал хангаха, гүрэнэй, ниитын, хүнэй хубиин зөөри аршалан хамгаалха хэрэгтэ хоро хүргэжэ, усал тохёолдуулжа боломоор зүйлнүүдтэ саг үргэлжын хиналта байгуулга, тайлбари үгэлгын хиналта тогтоолго хадаа совет правительствын тогтоолнуудай ёһоор дотоодын хэрэгүүдэй органуудта даалгагданхай бшуу.

Энээн тушаа гаргагдаһан ёһо гурим болон хуулинуудые нарижуулан һайжаруулха асуудалда Совет гүрэн хэр үгһөө хойшо саг үргэлжын ехэ анхарал хандуулжа байдаг гээшэ. Тайлбари тогтоолгын гурим байгуулгада РСФСР-эй СНК-гай 1918 ондо абаһан «Буу тушаалга тухай» Декрет эхи табиһан түүхэтэй юм. Удаань мүн лэ РСФСР-эй СНК 1920 ондо «Агнуури тухай» Декрет абаа һэн. Тэрэнэй үндэһөөр Газар тараалангай комиссариадай үгэһэн ангуушанай үнэмшэлгэтэй 18 наһа гүйсэһэн хүнүүдтэ агнууриин буу худалдажа абаха эрхэ олгогдоһон байна. Саашадаа энэ шухала хэрэгэй улам нарижуулагдажа байһые РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1976 ондо абаһан Указ баримталан харуулна бшуу.

Хүн зоной ажаһуудаг газарнуудта алибаа буугаар буудалга хадаа ниитын гурим журам эбдэһэн социальна ехэ аюултай аяг ааша мүн болоно. Эрхэтэн Сазонов һогтуудаа найража, Улаан-Үдын Дальневосточно үйлсэдэхи айлнуудай сонхо руу агнууриин буугаар хэды дахин буудаа, тэндэ ябаһан нохойешье буудаад туршаа. Иимэ зэрлиг зэбүүрхэмэ хулиган ааша гаргаһан Сазоновой хэрэг арадай сүүдтэ харагдажа, гурбан жэлээр эрхыень хаһаха гэһэн шиидхэбэри соносхогдоһон байха юм. Буунь хуряан абтаа. Уголовно харюусалгада оромоор бэшэ гэм гэжэ тоологдоо хадань иимэ ааша гаргаһан хүниие захиргаанай ёһоор зэмэлжэ, 30 түхэриг хүрэтэр яла түлүүлхэ, бууень хуряан абаха шиидхэбэри гаргагдаха зэргэтэй.

Эрхэтэн Коверов агнууриин дробовик буутай байһан. Тэрэ ниитын гурим ходо эбдэдэг, архи ехээр уудаг, гэр бүлынхидөө айлгадаг, заһадаг угаа муухай зан абаритай хүн байшоо. Иимэ гэмтэ ябадал хэһэнэйнгээ түлөө тэрэ дүрбэн жэлээр эрхэеэ хаһагдаа бшуу.

Тобшолон тэмдэглэхэдэ, ниитын гурим ходо эбдэдэг, архи наймадаг гү, али зүрхэнэй үбшэнтэй хүнүүдэй агнууриин, мүн бусад түхэлэй буу, һомониинь захиргаанай гуримаар эзэдһээнь абтаха хуулитай бшуу.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй дээрэ хэлэгдэһэн Указые тайлбарилан, эндэ тогтохо зүйл гэхэдэ, агнууриингаа бууе бүридхэлдэ оруулаагүй хүн бүхэн тэрэнээ эрхэ бэшэ дотоодын хэрэгүүдэй таһагта ошожо, бүридхэлдэ абхуулха, тэндэһээ буу хадагалха, хэрэглэхэ, абажа ябаха эрхэ олгоһон документ абаха уялгатай гэжэ һануулха ушар гарана.

Гадна хэн нэгэн агнууриин хаһын дүтэлхэдэ түбхын түрүүндэ буугаа бэлдэжэ эхилдэг гэжэ мэдээжэ зүйл ааб даа. Ушар тиимэһээ агнаха эрхэ олгоһон документ тушаа анхаралаа онсо табиха шухала. Хэрбээ буу бариха болзорой дүүрэшоод гү, али барагдаха дүтэлөөд байгаа хадань, ажаһуудаг районойнгоо дотоодын хэрэгүүдэй таһагта дары ерэжэ, документэеэ шэнэлүүлхэ тон шухала байһые һануулха хүсэлэнтэйбди.

С. ДОНДОКОВА,
Улаан-Үдэ городой Советскэ райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай инспектор.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Даабари дүүргэлтын журам» —түрүү бэшэг. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ зорюулагдаһан материалнуудай суглуулбари. «Республикын ажалай үдэр» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Мүнөөдэрэймнай гол шухала хэрэгүүд» — «Правда Бурятии» газетын корреспондентын хэлэн хөөрэлдөөн. «Долоон эдиршүүл фермэ дээрэ хүдэлнэ». — В. Стрижагай статья. «Жэшээ амжалтада уряалдаг» —Д. Новиковой статья. «Түрэл орон доторнай» — ТАСС-ай мэдээсэлнүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. «Театр». «Түүхэ ба мүнөө үе саг» — В. Лапухинай статья. «Бүмбэрсэг дэлхэйн һониин» — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Заншалта «Субботын галханай» материалнууд. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРА[Н]

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 8.55 — Дамжуу[л]гын программа. 9.00 — «Вре[]мя». 9.40 — Үглөөнэй гим[на]стика. 10.05 — «Синдикат[...]» — телефильм (3-дахи сер[и]). 11.10 — «АБВГДейка...». 11[...] — «Түрэлхидтэ зорюулагдаһ[ан] дамжуулга». 12.10 — Һур ха[р]балгаар СССР-эй чемпион[ат]. 12.40 — «Һолонго» — араду[у]дай уран бүтээлэй телевизионно программануудай [...] уласхоорондын фестиваль. «[...]тарай үе саг» (Сингапур). 13.05—Архитектура. «Оли[м]пиин барилганууд». 13.35 — «Спортлотогой» 31-дэхи тира[ж]. 13.45—«Уулзалга». Совет ур[ан] зохёолшодой рассказууд[ые] СССР-эй арадай артист К. Л[...]ров, РСФСР-эй габьяата [ар]тистка Л. Малеванная унша[на].

Улаан-Үдэ. 14.30—Шэнэ һ[ү]нин (буряадаар). 14.40—Хүд[өө]гэй ажалшадта зорюулагд[а]һан хүгжэмтэ программа.

«Орбита». 15.15—«Мүнөөд[эр] — түби дэлхэйдэ». 15.30 — «Волшебная серна»—муль[т]фильм. 15.45—«Мэдээжэ [...] юрэ бусын юумэн». 16.45—«То[]лько остров не возьмешь [с] собой». — телевизионно ура[н] һайханай фильм. 17.50 — По[]литическэ шэнжэлэгшэ В. [...] Бекетовэй хөөрөөн. 18.20— «Хабарай аялганууд». Филь[м]-концерт. 19.00 — «Мүнхэ [...]гэрэл гамнаарай» — баримтат[ай] фильм. 20.00—20.15—Забһар[]лалга. 20.15—Краснодарай [х]заарай Тихорецкэ районой Фастовецкая тосхоной [...] хоорой концерт. 20.40—«По[]стоят горы»—уран һайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35 — И. С. Тургеневэй зохёол[]нуудаар фильм-концерт. 24.00 — Футболоор уласхоорондын мүрысөөн. СССР-эй суглуу[]лагдамал команда—«Атлетико» (Мадрид). 01.45—Шэнэ һони[н].

Редактор Р. Б. ГАРМАЕ[В].

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000
г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2 68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60 21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2 65-54.
Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-00655. Заказ № 176. Индекс 5901.